

SANG'HANO ZA WATUMIGWA

Ulongozi

Chitabu cha Sang'hano za Watumigwa ni simo za mwanduso wa bumbila da wahuwila wa Chilisito na viya viyenele Mbuli Inogile kwandusila Yelusalemu na Yudeya na Samaliya hata kugendelela, fana viya Yesu viyawalonge wanahina wake yang'halii kusoligwa kuulanga muna Sang'hano za Watumigwa 1:8. Chitabu chino chandikigwa na Luka ija yandike Mbuli Inogile ya Luka. Yeye kakala mganga na iviya kaiteganya ng'hani muna ukwika vinogile vinhu. Luka kasang'hanila Mbuli Inogile ya Luka na chitabu cha Sang'hano za Watumigwa kwa kumwandikila mwenevale Tofili yoyakalile Muyunani muna 1:1, mbali vitabu vino vosonhela kwa wanhu wa bumbila da wahuwila wa Chilisito na Wagiliki na Wayahudi.

Chitabu cha Sang'hano za Watumigwa yodahika chandikigwa hagati ya mwaka 60-64 kwandusila viyelekigwe Yesu, kwaviya chitabu chokomelezela yang'halii Paulo hanalavigwa bule muna ichifungo. Iviya Luka kagenda miyanza mingi na Mtumigwa Paulo na yodahika kandika Sang'hano za Watumigwa muna dibululu da Amtiokiya. Sang'hano za Watumigwa ni magendelelo ya Mbuli Inogile yandikigwe na Luka yokwandusa na Yesu kwiita mchanyha kuulanga. Lungilo da Luka kwandika ni fana viya da Mbuli yake Inogile. Kalonda Tofili na Wachilisito wowakalile wokongezeka

wavimanye kuwa yaja yowafundizigwe na ivo kandika simo ya kweli ya ugima wa Yesu na kwenela kwa bumbila da wahuwila wa Chilisito.

Chitabu cha Sang'hano za Watumigwa choching'ha masimwe ya wanhu wa bumbila da wahuwila wa mwanduso na chochilagusa vochilondeka kukala kwa kumuuhwila Yesu. Masimwe ya Watumigwa yochilagusa viya kutegemeya ludabwa wa Muhe Yelile muna ukweneza usenga wa Mbuli Inogile kwa wanhu wamwenga.

Yeliumo

Kwiza kwa Muhe Yelile kwa Wanahina na mwanduso wa kukula kwa bumbila da wahuwila wa Chilisito muna 1:1-8:1.

Kaidi yolonga magayo ng'hani ya bumbila na yokwenela Yelusalemu muna 8:2-12:23.

Maabaho yolonga Paulo kokwandusa mwanza wake wa mwanduso muna 12:24-14:28.

Iviya lundo doiting'hana Yelusalemu kuitogolela chilihi chochilondeka kwa wahuwila wa sambi muna 15:1-35.

Hamwande yolonga Paulo kohita mwanza wake wekaidi muna 15:36 - 18:22.

Maabaho Paulo kohita mwana wake weketatu muna 18:23-20:38.

Kaidi Paulo kogwiligwa uko Yelusalemu muna isula ya 21-26.

Kuhelelo Paulo kogaligwa isi ya Loma muna isula ya 27-28.

¹ Mwenevale Tofili. Muna ichitabu changu cha mwanduso, nyandika mbuli zose Yesu ziyatendile na kufundiza kusongela viyanduse usang'hano

wake, ² mbaka siku ija diyasoligwe kuhita kuulanga. Yang'halì hanasoligwa, kaweng'ha malagilizo kwa udahi wa Muhe Yelile watumigwa waja woyawasagule. ³ Kwa lusita lwa siku malongo mane hamwande ya ifa yake, Yesu kawalawilila miyanza mingi na kwa nzila nyingi kulagusa kuwa kweli kakala mgima. Wamuwona, nayo kalonga nawo mbuli za Ufalume wa Mulungu. ⁴ Viyaiting'hane nawo, kawalagiliza vino, "Sekemulawe Yelusalemu, mbali mu gozele chitumetume chonimulongeleni, chitumetume chiya choyawalaganile Tati yangu. ⁵ Yohana kabatiza kwa mazi, mbali mweye siku ndodo hamwande mwizabatizingwa kwa Muhe Yelile."

*Yesu kosoligwa kuulanga
(Maliki 16:19-20; Luka 24:50-53)*

⁶ Watumigwa viwaiting'hane na Yesu, wamuuzza, "Mndewa, vino lusita luno kwizawabwelezela Waisilaeli Ufalume?"

⁷ Yesu kawalongela, "Lusita hebu msimu vikigwa kwa udahi wa Tati yangu, mweye siyo sang'hano yenu kuvimanya izakuwa zuwaki. ⁸ Mbali Muhe Yelile yahamwizilani, mwizahokela ludabwa, na mweye mwizakuwa wakalangama wangu uko Yelusalemu na muna isi ya Yudeya na muna isi ya Samaliya, na muna isi yose."

⁹ Viyakomeleze kulonga yayo kasoligwa kuulanga, wose wakala womulola, maabaho wingu dingubika muna yameso yawo.

¹⁰ Viwakalile wang'halì wobunhula yameso yawo kuulanga Yesu viyakalile kosoligwa, bahobaho wanhu waidi wakalile wayawale viwalo

vizelu chwee wema habehi yawo, ¹¹ walonga, "Mweye wanhu wa Galilaya! Habali mwima hano mobunhula meso kuulanga? Yesu ino yoy-asoligwe kumwenu kuhita kuulanga, kezabwela kaidi fana viyaviya vimumuwonile kohita kuulanga."

*Matiyasi kosaguligwa yasole nyafasi ya Yuda
(Masayo 27:3-10)*

¹² Maabaho watumigwa wabwela Yelusalemu kulawa kuna Ulugongo lwa Mizaituni, utali wa chilomita imwe kulawa kuna dibululu. ¹³ Viwafikile kuna dibululu, wengila muna ichiheleto cha uchanya chiwakalile wokala. Nawo wakala Petili na Yohana na Yakobo na Andeleya na Filipo na Tomasi na Batulomayo na Masayo na Yakobo mwana wa Alufayo na Saimoni Zeloti na Yuda mwana wa Yakobo. ¹⁴ Wawo wose wagendelela kuiting'hana hamwe kutosa hamwe na wanaake waja na Maliya, mami yake Yesu, na wadodo zake Yesu wa chilume.

¹⁵ Siku dimwe muna zisiku izo, kukala na mting'hano wa wahuwila. Wahuwila wawo wakala gana na malongo maidi. Petili kema hagati yawo, kalonga, ¹⁶ "Ndugu zangu, ilondeka Maandiko Yelile yatimiye, Muhe Yelile kalonga kufosela Daudi na kalotela mbuli za Yuda, yoyawalongoze wanhu waja wowamgwilile Yesu. ¹⁷ Yuda kakala miyetu kwaviya kasaguligwa muladi chisang'hane nayo sang'hano ino."

¹⁸ Yeye kagula mgunda kwa zihela ziyapatile kwa sang'hano yake ihile, kagwa muna umgunda uwo, katulika na utumbo wake wose ulawa kunze. ¹⁹ Wanhu wose wa Yelusalemu wahulika

mbuli izo, ivo muna ulonzi wawo wautanga mgunda uwo Akelidana, fambulo jake “Mgunda wa damu.” ²⁰“Kwaviya yandikigwa muna Izabuli, ‘Kaye yake ikale bule, munhu yoyose sekeyakale muna ikaye iyo.’ Iviya yandikigwa, ‘Munhu imwenga yamhe sang'hano yake.’ ”

²¹ Ivo yolondeka kumsagula munhu imwe kulawa muna iwanhu wailongoze na cheye siku zose Mndewa Yesu viyakalile hamwe na cheye, ²² kwandusila siku ziya Yohana viyakalile yang'halil kobatiza, mbaka siku ija Yesu viyasoligwe kulawa kumwetu kuhita kuulanga. Munhu iyo kolondeka yawe mkalangama miyetu wa kuzilibuka kwa Yesu.

²³ Ivo wasagula mazina maudi, Yosefu yoyatangigwe Balisaba, iviya katangigwa Yusito, na imwenga Matiyasi. ²⁴ Maabaho watosa, “Mndewa, weye koimanya mizoyo ya wanhu wose. Lelo uchilaguse munhu yelihi youmsagula muna iwanhu wano waidi ²⁵ yamhe sang'hano ya utumigwa yoyailekile Yuda, ija yoyahitile hanhu hake mwenyewo.” ²⁶ Maabaho wasagula imwe mwa wawo waidi kwa kuwatowela mhiya, na mhiya imgwila Matiyasi, nayo kongezigwa muna iwatumigwa longo na imwe.

2

Kwiza kwa Muhe Yelile

¹ Isiku ya Pentekosite vidifikile, wahuwila wose wakala waiting'hana hanhu hamwe.

² Bahaja, wanhu wahulika mbumo kulawa kuulanga fana mbumo wa mbeho wobuma

kwa ludabwa, nawo umemeza ikaye yose yowakalile wanhu wawo.³ Maabaho vilawilila vinhu voviwoneka fana milambi ya moto, navo vipwililika na kukala mchanyha ya chila munhu.⁴ Wose wamemezigwa Muhe Yelile, wasonga kulonga kwa ulonzi umwenga fana Muhe Yelile viyawadahize kulonga.

⁵ Uko Yelusalemu kukala na Wayahudi womnogeza Mulungu wowalawile chila isi hasi ya ulanga.⁶ Viwahulike mbumo uwo, lung'husesa lukulu lwa wanhu waitingana hamwe. Wose weduka kwaviya chila munhu kawahulika walonga kwa ulonzi wake mwenyewo.⁷ Wazaganyika ng'hani, walonga, "Vino wanhu wano wose wochiwahulika wolonga vino si Wagalilaya?"⁸ Lelo yokuwaze chila imwe wetu kawahulika wolonga kwa ulonzi wake mwenyewo?⁹ Wamwenga chilawilila uko Palitiya na Midiya na Elamu, wamwenga chilawilila uko Mesopotaniya na Yudeya na Kapokiya na Ponto na Asiya.¹⁰ Filigiya na Pamfiliya, Misili, na banzi za Libiya habehi na Chilene, wamwenga walawilila Loma,¹¹ Wayahudi na wanhu wamwenga weli siyo Wayahudi wowengile muna inzila ya kumsondelela Mulungu ya Chiyahudi, wamwenga chilawilila Chilete na Alabiya. Mbali cheye chose chiwahulika wolonga kwa ulonzi wetu wenyewo vinhu vikulu viyatendile Mulungu."¹² Wose wazanywa na wengilwa na mkangagile, waiuzagiza, "Vino mbuli ino fambulo jake choni?"

¹³ Mbali wanhu wamwenga wawazeha, wa-

longa, “Wanhu wano wakoligwa na divai!”

Usenga wa Petili kwa wanhu

¹⁴ Maabaho Petili kema hamwe na waja watumigwa longo na imwe, kandusa kululandulila lung'husesa, kalonga, “Wayahudi wayangu, na mweye mose womukalile hano Yelusalemu, lekeni niwalongele na mweye mutegeleze goya chinilonga. ¹⁵ Wanhu wano hawakoligwe bule fana vimulonga. Sambi saa nhatu imitondo! ¹⁶ Chino chochilawilile icho chiyalongile Yoweli, mulotezi wa Mulugu,

¹⁷ ‘Mulungu kolonga,
Muna zisiku za uhelelo,
nizawetilila Muhe wangu wanhu wose,
Wana wenu wa chilume na wa chike
wezagong'onda usenga wangu.

Wabwanga zenu wezawona malaguso
na walala wezalota nzozi.

¹⁸ Na wasang'hani wangu iviya,
wose wa chike na wa chilume
nizawetilila Muhe wangu muna zisiku izo,
nawo wezagong'onda usenga wangu.

¹⁹ Nizatenda mawewedeka kuulanga,
na vilaguso muna isi,
kwizakuwa na damu na moto na mvuke wa mosi.
²⁰ Zua dizagalusigwa kuwa ziza,

na mwezi wizagalusigwa kuwa mdung'hu fana
damu,
ing'hali hainafika Isiku ija ng'hulu na da utunhizo
da Mndewa.

²¹ Chila munhu yonda yaditange zina da Mndewa
kezalopoligwa.’

²² “Tegelezeni wanhu wa Isilaeli! Yesu wa Nazaleti kakala munhu yeli na udahi, yoyalagusigwe na Mulungu kumwenu kwa nzila ya mawewedeka na vilaguso na mauzauza yoyatendile Mulungu mgati mmwenu kufosela yeye, fana mweye wenyewo vimmanyile. ²³ Kulawa mwanduso, Mulungu mwenyewo kwa lungilo jake kalamula kuwa Yesu kezakwikigwa muna yamakono yenu, mwizamkoma kwa kuwaleka wanhu weli na uhasanyi wamuwambe mumsalaba. ²⁴ Mbali Mulungu kamtenda Yesu yazilibuke kulawa kwa wanhu wadanganike, kamkombola kulawa muna usungu wa ifa kwaviya haidahike bule ifa kumfunga. ²⁵ Kwaviya Daudi kalonga mbuli za Yesu vino,
 ‘Nimuwona Mndewa haulongozi hangu siku zose, kwaviya yeye kahamwe na niye,
 na niye sizadumba bule.

²⁶ Ivo moyo wang'u wodeng'helela,
 na lulimi lwangu losekelela,
 na lukuli lwangu lwizahumula,

²⁷ kwaviya hwizanileka kuzimu bule
 hwizamuleka mtumigwa wako yelile yawole
 muna dileme.

²⁸ Kunilagusa nzila yoilongoza kuna ugima,
 na kwizanimemeza deng'ho kwaviya kwahamwe
 na niye.’

²⁹ “Ndugu zangu, nolonda kuwalongelani funhufunhu kwa mbuli zozimpatile wasaho yetu Daudi. Yeye kadanganika na kawandigwa, leme jake dabahano mbaka diyelo. ³⁰ Mbali kwaviya Daudi kakala mulotezi wa Mulungu, kavimanya chiya Mulungu chiyamulongele. Mulungu

kailaha kulonga kuwa kezamtenda imwe muna welesi wake yakale muna ichigoda cha chifalume fana viya viyakalile Daudi. ³¹ Daudi kawona chiya Mulungu chondayamtendele hamwande, ivo kalonga mbuli za kuzilibuka kwa Chilisito Mulopozi viyalongile,

'Hezalekigwa kuzimu bule,
wala lukuli lwake haluwola bule.'

³² Mulungu kamzilibula ino Yesu, na cheye wose cha wakalangama wa mbuli iyo. ³³ Yesu kenuligwa na kwikigwa ubanzi wa kulume wa Mulungu, Tati yake. Kahokela Muhe Yelile kulawa kumwake fana viyachilaganile. Maabaho kachigalila Muhe iyo, na icho niicho chomuchiwona na kuchihulika sambi. ³⁴ Kwaviya siyo Daudi bule yoyasoligwe kuhita kuulanga, mbali kalonga,

'Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
kala ubanzi wangu wa kulume,

³⁵ mbaka vondaniwatende wehi wako hasi ya magulu yako.'

³⁶ "Lelo wanhu wose wa Isilaeli wavimanye kuwa kweli Mulungu kamtenda ino Yesu yomumuwambile mumsalaba yawe Mndewa na Chilisito Mulopozi."

³⁷ Wanhu viwahulike yano, wasomigwa mizoyo yawo wamuza Petili na watumigwa wamwenga, "Ndugu zetu, chitende choni?" ³⁸ Petili kedika, "Chila munhu kolondeka yaleke uhasanyi wake na yabatizigwe kwa zina da Yesu Chilisito, Mulungu keza mulekelelani uhasanyi wenu. Na mweye mwizahokela Muhe Yelile, chitumetume

cha Mulungu. ³⁹ Kwaviya chilagano chiya chilaganiligwa kwa ichimu chenu na wanenu na kwa wanhu wose wokala kutali, kwa wanhu wose wotangigwa na Mndewa Mulungu wetu.”

⁴⁰ Petili kawasimulila mbuli zimwenga nydingi ng'hani, kalonga, “Muilolopole wenyewo kulawa muna welesi uno wihere.” ⁴¹ Wanhu wengi wazitogola mbuli zake na wabatizingwa, na muna disiku ija wanhu magana malongo matatu wongezeka muna ulung'husesa. ⁴² Wano wose wagendelela kufundizingwa na watumigwa wa Yesu, kukala hamwe chindugu na kuja hamwe na kutosa.

Viya wahuwila viwakalile

⁴³ Watumigwa watenda vilaguso na mawewedeko mengi mbaka chila munhu kadumba. ⁴⁴ Wanhu wose womuhuwila Chilisito wagendela kuwa wamwe na kuigolela vinhu vawo. ⁴⁵ Wakala wogula vinhu viwalinavo na waigolela hela fana chila munhu viyalondile. ⁴⁶ Chila siku kwa moyo umwe wagendelela kuiting'hana hamwe muna Ikaye ya Mulungu, waja ndiya hamwe muna zikaye zawo na wadeng'helela ndiya ya Mndewa. ⁴⁷ Wamtogoza Mulungu na wanhu wose wanogeligwa nawo. Chila siku Mndewa kakala kowongezela wanhu wakalile wolopoligwa.

3

Petili na Yohana womuhonya mbetembete

¹ Siku dimwe saa kenda imisi, Petili na Yohana wakala wohita kuna Ikaye ya Mulungu lusita lwa kutambika. ² Lusita ulo wanhu wakala

wampapa munhu yakalile mbetembete kulawa kwelekigwa kwake. Chila siku wanhu wakala womwika munhu iyo hana ulwivi lwa Kaye ya Mulungu, lolutangigwe “Lwivi lunogile” muladi yapule chochose kwa waja wakalile wokwingila muna Ikaye ya Mulungu.³ Viyawawone Petili na Yohana wokwingila muna Ikaye ya Mulungu kawapula wamwing’he chinhu chochose.⁴ Peti na Yohana wambunhulila yameso. Maabaho Petili kamulongela, “Chilole!”⁵ Nay o kawalola, kalolela kupata chinhu chochose kumwawo.⁶ Maabaho Petili kamulongela, “Nabule hela wala zahabu, mbali nokwing’ha chiya chinili nacho, kwa zina da Yesu Chilisito wa Nazaleti, wime ugende!”⁷ Maabaho kamwamha mkono wake wa kulumbe na kamwinula. Bahobaho magulu na mavindi yake viwa na ludabwa.⁸ Kazumha, kema kwa magulu yake na kandusa kugenda genda. Maabaho kengila nawo muna Ikaye ya Mulungu kogenda na kozumha zumha na komtogoza Mulungu.⁹ Wanhu wose wowakalile baho viwamuwonile kogenda na kumtogoza Mulungu,¹⁰ viwammanyile kuwa ni yeye yakalile kopula habehi na “Lwivi lunogile” lwa Ikaye ya Mulungu, wazanywa kwa chiya chimulawilile.

Usenga wa Petili muna Ikaye ya Mulungu

¹¹ Munhu iyo viyakali kohita na Petili na Yohana, wanhu wose wazanywa na wandusa kukimbilila hanhu hatangigwe “Luhelengo lwa Solomoni.”¹² Petili viyawone ivo, kawalongela, “Wanhu wa Isilaeli, habali mwokwazanywa kwa chinhu chino? Mbona mochibunhulila

meso fana cheye niiyo chimtendile munhu ino yadahe kugenda kwa ludabwa lwetu wenyewo, hebu kwaviya cheye chinoga haulongozi ha Mulungu? ¹³ Mulungu wa Bulahimu na Isaka na Yakobo, Mulungu wa wasaho zetu, kamtunhiza Yesu msang'hani wake. Mbali mweye mumsola muladi yakomigwe, mumwika muna yamakono ya wakulu na mumbela haulongozi ha Pilato, mbaka Pilato viyalondile kumulekele yahite.

¹⁴ “Kakala Yelile na kanoga, mbali mweye mumulema na mumulamba Pilato yamulekelele munhu mkomaji. ¹⁵ Mumkoma munhu ija yakalille mwanduso wa ugima, mbali Mulungu kamzilibula na cheye ni wakalangama wa mbuli iyo. ¹⁶ Ludabwa lwa zina da Yesu ni ulo lumtendile munhu ino yomumuwona na kummanyaya yahone. Kadihuwilza zina da Yesu. Kadihuwilza zina da Yesu kumtenda munhu ino yahone kweli fana wanhu wose viwamuwone.

¹⁷ “Lelo, ndugu zangu Waisilaeli, novimanya kuwa mweye na walangulizi wenu mumtendela yano Yesu kwaviya hamuvimanyile bule. ¹⁸ Mbali Mulungu kakomeleza chila chiyalongile umwaka kwa nzila ya walotezi wose, kuwa ilondeka Chilisito wake yadununzigwe. ¹⁹ Samh'samheni na mumbwelele Mulungu, muladi yamulekeleleni uhasanyi wenu. Muhatenda ivo, ²⁰ lusita lwa kongezigwa ludabwa muna umuhe lokwiza kulawa kwa Mndewa, nayo kezamtuma Yesu, yeli Chilisito Mkombola, yomsaguliligwe.

²¹ “Kolondeka yakale kuulanga mbaka lusita lwa kutendigwa vinhu vose kaidi lufike, fana

viya Mulungu viyalongile kufosela walotezi wake welile wowakalile umwaka.

²² “Musa kalonga, ‘Mndewa Mulungu wenu kezamgalilani mulotezi wake fana viya viyanitumile niye, iyo kezalawa kumwenu wenyewo. Molondeka kuhulika chila chinhu chiyomulongelani. ²³ Munhu yoyose yolema kumuhulika mulotezi iyo wa Mulungu, kezabaguligwa kulawa muna iwanhu wa Mulungu na kezakomigwa.’ ²⁴ Walotezi wose wa Mulungu, kwandusila Samweli na waja wose wezile hamwande, iviya walonga mbuli za vinhu vilawilila muna zisiku zino. ²⁵ Chilagano cha Mulungu kumwenu kufosela walotezi wake ni kwa ichimu chenu, mweye mwa hanhu ha lagano diyatendile Mulungu na wasaho zenu. Fana viyamulongele Bulahimu, ‘Kufosela welesi wako, nizawatemela mate wanhu wose muna isi yose.’ ²⁶ Ivo Mulungu kamsagula msang'hani wake na kamtuma iyo teng'hu kumwenu muladi yamtemeleni mate kwa kumtenda chila munhu yaleke sang'hano zake zihile.”

4

Petili na Yohana haulongozi ha dilundo da wakulu wa isi

¹ Petili na Yohana viwakalile wang'halu wolonga na wanhu, wakulu wa nhambiko wamwenga na mkulu wa wakalizi wa Ikaye ya Mulungu na Masadukayo wamwenga wafika.

² Wehilwa ng'hani kwaviya watumigwa waja waidi wakala wowafundiza wanhu kuwa Yesu kazilibuka. Iyo yolagusa kuwa wanhu

wowadanganike wezazilibuka. ³ Ivo wawagwila na waweka mchifungo mbaka siku isondelele, kwaviya ikala chigulogulo. ⁴ Mbali wanhu wengi wowahulike usenga waho wahuwila. Peta ya walume wowahuwile ikala magana malongo matano.

⁵ Siku isondelele, walangulizi wa Wayahudi na walala na wafundinza Malagilizo waiting'hana uko Yelusalemu. ⁶ Waiting'hana na mkulu wa nhambiko Anasi na Kayafa na Yohana na Alekizanda na wanhu wamwenga wowakalile wa lukolo lwa mkulu wa nhambiko digogogo. ⁷ Wawemiza watumigwa waja haulongozi hawo na wawaiza, "Kwa ludabwa lulihi na kwa zina da yelihi motenda mbuli zino?"

⁸ Petili kamemezigwa Muhe Yelile, kawalongela, "Walangulizi wa wanhu na walala, ⁹ one chihauzigwa diyelo chinhu chinogile chiyatendiligwe mbetembete na viya viyahonyigwe, ¹⁰ maabaho mweye wose na wanhu wa Isilaeli muvimanye kuwa munhu ino yemile hano haulongozi wenu kahona kwa kufoсла kufosa ludabwa lwa zina da Yesu Chilisito wa Nazaleti, yomumuwambile mumsalaba na Mulungu kamzilibula. ¹¹ Ino iyo ija yolongigwa muna Yamaandiko Yelile,

'Dibwe dowalemile mweye wazenzi kuzengela, diwa dibwe dinogile kufosa mabwe yose ya kuzengela.'

¹² Yeye muhala yoyodaha kuchilopola, habule munhu imwenga muna isi yose yoching'higwe na Mulungu yoyodaha kuchilopola."

¹³ Wanhu wa ichitala wazanywa viwawonile ugangamalo wa petili na Yohana, na kuwamanya kuwa ni wanhu hawasomile. Wavimanya kuwa wawo wakala hamwe na Yesu. ¹⁴ Mbali hawakalile na mbuli yoyose ya kulonga, kwaviya wamuwona munhu ija yoyahonyigwe kema haja hamwe na Petili na Yohana. ¹⁵ Wawalongela walawe kunze ya ichitala, maabaho wandusa kuilongela wenyewo. ¹⁶ Waiuza, “Chiwatende choni wanhu wano?” Wawo wedika, “Chila munhu yokala Yelusalemu kovimanya uzauza dino dowatendile kumwawo, na cheye hachidaha bule kubela. ¹⁷ Mbali muladi mbuli ino sekeyenele mwa wanhu cholondeka chiwalemese waleke kulonga kaidi na munhu yoyose kwa zina da Yesu.”

¹⁸ Ivo wawatanga kaidi muna ichiheleto na wawalongela kuwa sekewalonege kaidi wala sekewafundize kwa zina da Yesu. ¹⁹ Mbali Petili na Yohana wawedika, “Lamulen i mweye wenyewo kuwa dilihi dinogile kutenda kwa Mulungu, kumtegelezani mweye hebu kumtegeleza Mulungu. ²⁰ Kwaviya hachidaha bule kuleka kulonga mbuli ziya zochiziwone na kuzihulika.” ²¹ Wawo viwamalile kuwagoma kaidi, wawalekela na wawaleka wahite. Ikala vidala kuwatagusa kwaviya wanhu wose wakala womtunhiza Mulungu kwa yaja yalawilile. ²² Munhu ija yatendiligwe uzauza da kuhonyigwa miyaka yake ikala ifosa malongo mane.

Wahuwila wotosa

²³ Bahobaho Petili na Yohana viwalekeleligwe, wadibwelela bumbila jawo na wawalongela chiya

chiwalongeligwe na wakulu wa nhambiko magogogo na walala. ²⁴ Wahuwila viwahulike ivo, wose wailumba hamwe na kutosa kwa Mulungu, walonga, “Mkulu na mulumba wa ulanga na isi na bahali na vinhu vose vili umo! ²⁵ Kulonga kwa Muhe Yelile kufosela wasaho yetu Daudi, msang'hani wako, viyalongile,
 ‘Habali wanhu weli siyo Wayahudi wamema ludoko?

Habali wanhu wopanga mipango ilibule fambulo?

²⁶ Wafalume wa isi waisasala goya,
 na walangulizi waiting'hana hamwe,
 wamuleme Mndewa na wamuleme Chilisito
 wake.’

²⁷ Kwaviya kweli Helode na Pontio Pilato na wanhu weli siyo Wayahudi na wanhu wa Isilaeli waiting'hana muna dibululu dino kumduwila msang'hani wako Yelile Yesu, youmtendile kuwa Chilisito Mulopozi. ²⁸ Waiting'hana muladi watende vinhu viya viuilungile na kupanga kulawa mwanduso kwa udahi wako na malondo yako. ²⁹ Lelo Mndewa, kowona viwochitenda chidumbe, uchitogolele cheye wasang'hani wako chilonge usenga wako bila kudumba. ³⁰ Golosa mkono wako uhonye, tenda vilaguso va mauza-aza na mawewedeko kwa zina da msang'hani wako Yelile Yesu.”

³¹ Viwakomeleze kutambika, hanhu hawaiting'hane hatingisika. Wose wamemezigwa Muhe Yelile na wandusa kugong'onda usenga wa Mulungu bila kudumba.

Wahuwila wakala fana umwe

³² Bumbila da wahuwila wakala na magesa yamwe na moyo umwe. Habule hata imwe yalongile chino cha miyangu hebu chino changu, mbali wose waigolela chila chinhu.

³³ Watumigwa wagendeleta kulonga kwa ludabwa mbuli ya kuzilibuka kwa Mndewa Yesu, nayo Mulungu kaweng'ha unovu wake.

³⁴ Habule munhu yoyose muna dibumbila yoyahungukilige na chinhu. Wose wakalile na migunda hebu kaye wavichuuza, na wagala zihela kwa watumigwa, ³⁵ weka magulu yawo ha watumigwa, nawo wazigola kwa chila munhu fana viilondeke.

³⁶ Yosefu, Mulawi yalawile Chipulo, watumigwa wamtanga Balinaba, fambulo jake, “Munhu yogela moyo,” ³⁷ kachuza mgunda wake, kasola zihela na kaweng'ha watumigwa.

5

Ananiya na Safila

¹ Kukala na munhu imwe yatangigwe Ananiya na mke wake Safila. Nawo iviya wachuuza mgunda wawo. ² Mbali Ananiya kabagula hela zimwenga kafisa, hela zisigale kazigala kwa watumigwa. Mke wake kaimanya mbuli iyo. ³ Petili kamulongela, “Ananiya, habali komulekela Lufyende yakulangulize na kukutenda umvwizile Muhe Yelile kwa kufisa hela zimwenga zi-upatile kwa kuchuuza mgunda? ⁴ Umgunda viukalile ung'halu hunaachuza, ukala wako, viukomeleze kuchuuza, zihela zikala zako. Lelo habali kulamula kutenda chinhu icho? Humvwizile munhu bule mbali kumvwizila Mulungu!”

⁵ Bahobaho Ananiya viyahulike ivo, kagwa hasi, kadanganika. Wanhu wose wowahulike mbuli iyo wadumba ng'hani. ⁶ Wabwanga weza, walufumba sanda lukuli lwake na walulava kunze, maabaho waluwanda.

⁷ Masaa matatu hamwande, mke wake kengila, havimanyile bule chinhu chilawilile. ⁸ Petili kamulongela, “Nilongele, zino izo hela zose zimpatile weye na mulume wako kwa kuchuuza mgunda?”

Nayo kedika, “Ona, ivo.”

⁹ Petili kamulongela, “Habali weye na mulume wako mulamula kumgeza Muhe wa Mndewa? Walume wowamuwandile mulume wako sambi wabahano hana ulwivi, nawo wezakusola na weye iviya!” ¹⁰ Bahobaho kagwa hasi hana yamagulu ya Petili na kadanganika. Wabwanga waja viwengile, wamuwona kadanganika, ivo wamulava kunze na wamuwanda habehi na mulume wake. ¹¹ Bumbila da wahuwila wa Chilisito jose na wanhu wamwenga wose wowahulike mbuli izo wadumba ng'hani.

Mauzauza na mawewedeko

¹² Vilaguso va mauzauza vingi na mawewedeko vitendigwa na watumigwa kwa wanhu. Wahuwila wose waiting'hana muna Uluhelengo lwa Solomoni. ¹³ Wanhu wakala wowalonga vinogile, hata ivo habule munhu yoyose yeli kunze ya bumbila ijo yagezile kwingila muna dibumbila ijo. ¹⁴ Mbali wanhu wamuhuwile Mndewa wakala wokongezeka ng'hani, wake kwa walume. ¹⁵ Kwa ichimu cha mauzauza yoyatendigwe na watumigwa, wanhu wakala

woweka watamu muna zinzila na kuwagoneza muna yamakomwa na muna yamalili muladi Petili yahafosa muhavu sisila jake diwadalise wamwenga. ¹⁶ Lung'husesa lwa wanhu weza kulawa kuna yamabululu yeli habehi na Yelusalemu, wawagala watamu na wanhu wowakalile na vinyamkela, nawo wawahonya wose.

Watumigwa wogazigwa

¹⁷ Maabaho mkulu wa nhambiko digogogo na wayage wakalile wa chibumbila cha Masadukayo wa hanhu haja, wawawonela migongo watumigwa. ¹⁸ Wawagwila watumigwa na waweka muna ichifungo. ¹⁹ Mbali ichilo msenga wa kuulanga wa Mndewa kavugula ulwivi lwa ichifungo, kawalava watumigwa kunze na kawalon-gela, ²⁰ “Hiteni mkeme muna Ikaye ya Mulungu, mukawalongele wanhu wose mbuli ya ugima uno wa sambi.” ²¹ Watumigwa watogola, vikukunguzuke wengila muna Ikaye ya Mulungu na wandusa kufundiza.

Mkulu wa nhambiko digogogo na wayage wawatanga hamwe wanhu wose wa ichitala na walangulizi wa Wayahudi, maabaho wawatuma wanhu muna ichifungo wawagale watumigwa waja. ²² Mbali wakulu viwafikile, hawawafikile bule wasang'hani muna ichifungo. Ivo wabwela kuna Ichitala na walonga, ²³ “Vichifikile kuna ichifungo, chifika ulwivi luhindigwa na wakalizi wose wokaliza ulwivi. Mbali vichifungule ulwivi, hachifikile munhu yoyose mgati!” ²⁴ Wakulu wa nhambiko magogogo na Mkulu

wa wakalizi wa Kaye ya Mulungu viwahulike mbuli iyo wazanywa kwa chiya chiwalawilile watumigwa. ²⁵ Maabaho munhu kengila mgati na kawalongela, “Tegelezeni! Wanhu womuwekile muna ichifungo wamuna Ikaye ya Mulungu wofundiza!” ²⁶ Ivo mkulu wa wakalizi na wayage wahita na wawasola watumigwa. Hawasang'hanile ludabwa, kwaviya wadumba wanhu sekewawatowe na mabwe. ²⁷ Wawagala watumigwa na wawemiza haulongozi ha ichitala, mkulu wa nhambiko kawaauza,

²⁸ “Chimulongelani sekemufundize kwa zina da munhu ino, mbali loleni chiya chimtendile! Mupwililisa mafundizo yenu Yelusalemu yose na molonda kulonga kuwa cheye chimtenda munhu ija yadanganike!” ²⁹ Petili na waja watumigwa wamwenga wedika, “Cholondeka chimuhulike Mulungu, siyo wanhu. ³⁰ Mulungu wa wasaho zetu kamzilibula Yesu, vimukomeleze kumkoma kwa kumuwamba munaumsalaba. ³¹ Mulungu kamwinula mbaka ubanzi wake wa kulume kuwa Mulangulizi na Mulopozi, kuwatenda wanhu wa Isilaeli wasamhe muladi Mulungu yawalekelele uhasanyi wawo. ³² Cheye ni wakalangama wa mbuli zino, cheye na Muhe Yelile, yeli chitumetume cha Mulungu kwa wanhu womuhulika.”

³³ Wanhu wa ichitala viwahulike ivo, wehilwa ng'hani na walonda wawakome watumigwa. ³⁴ Mbali imwe wawo, Mfalisayo yatangigwe Gamaliyeli, yoyakalile Mfundiza Malagilizo na kadumbigwa na wanhu wose, kema muna ichitala. Kawalongela watumigwa wekigwe kunze lusita luguhi. ³⁵ Kawalongela wanhu wa

ichitala, "Mweye Waisilaeli wayangu, muiteganye kwa chinhu chimuwatendela wanhu wano! ³⁶ Umwaka chidogo kukala na munhu imwe zina jake Seuda, kalonga kuwa yeye ni mkulu, na walume magana mane wamsondelela. Mbali kakomigwa na wanhu wake wose wapwililika na bumbila jake jose dimala. ³⁷ Maabaho Yuda wa Galilaya kalawilila chipindi cha kupeta wanhu, kalanguliza lung'husesa, mbali na yeye iviya kakomigwa, na wanhu wose wowamsomdelele wapwililika. ³⁸ Lelo nowalongela muyepule na wanhu wano kwa kuwa mbuli ino hebu usang'hano uno wahawa ulawa kwa munhu wizabeneka, ³⁹ mbali uhawa ulawa kwa Mulungu, mweye hamwizadaha bule kuwatenda wanhu wano waleke, iviya mwizakuwa momulema Mulungu!"

Wanhu wose wa ichitala wamtogola Gamaliyeli.

⁴⁰ Wawatanga watumigwa mgati na wawalanha mibalati na kuwalongela sekewafundize kaidi kwa zina da Yesu, maabaho wawalekelela wahite. ⁴¹ Watumigwa viwasegele kuichitala wadeng'helela kwaviya wawona walondeka wapate chinyala kwa ichimu cha zina da Yesu. ⁴² Chila siku wagendelela kufundiza na kupeta Mbuli Inogile ya Yesu Chilisito Mulopozi muna Ikaye ya Mulungu na muna zikaye za wanhu.

6

Watazi saba

¹ Hamwande, wanhu wowamuhuwile Yesu viwakalile wokongezeka, kulawilila kulongeleta hagati ya Wayahudi wowolonga Chigiliki na waja wolonga Chiyebulaniya. Waja wolonga Chigiliki walongeleta kwaviya wagane waho wakala wozimizigwa chila siku muna ukugoleligwa ndiya. ² Ivo waja watumigwa longo na waidi wawatanga bumbila jose da wanahina na wawalongela, “Havinogile bule cheye kuleka kupeta Mbali Inogile ya Mulungu muladi chitende sang'hano ya kugola ndiya. ³ Ivo ndugu zetu, saguleni wanhu saba vimwili wowomanyika kuwa wamema Muhe Yelile na weli na ubala, na cheye chizaweng'ha sang'hano iyo. ⁴ Cheye wenyewo chizatosa lusita lose na kutenda sang'hano ya kupeta Mbali ya Mulungu.”

⁵ Bumbila jose hamwe na watumigwa wamto-goza Mulungu. Ivo Wawasagula Sitefano, munhu yeli na uhuwilo na yamemile Muhe Yelile hamwe na Filipo, Polokolo na Nikanoli na Timona na Palimena na Nikolayo yoyalawile Antiyokiya na munhu yoyengile muna inzila ya kumsondelela Mulungu ya Chiyahudi. ⁶ Waweke haulongozi ha watumigwa, nawo wawatambikila na wawekila makono mchanya yawo.

⁷ Ivo Mbali ya Mulungu igendelela kupwililika. Wanahina wongezeka ng'hani uko Yelusalemu, na wakulu wa nhambiko wengi watogola uhuwilo.

Sitefano kogwiligwa

⁸ Mulungu kamulagusa unovu wake ng'hani Sitefano na kumwing'ha ludabwa, katenda

mauzauza makulu na mawewedeko mgati mwa wanhu.⁹ Maabaho wanhu wamwenga wowakalile wa sinagogi doditangigwa Mahulu na da Wachilene na da Waisikandaliya na wamwenga wawo wa Chilikiya na Asiya, wasegela wadahe kuibishila na Sitefano.¹⁰ Mbali Muhe Yelile kamwing'ha Sitefano ubala viyakalile kolonga, hawadahile kuihasanya nayo.¹¹ Ivo wawasongeza wanhu wamwenga walonge, "Chimuhulika Sitefano kolonga mbuli za kuwaliga Musa na Mulungu."¹² Kwa kutenda ivo, wawakong'hela wanhu na walala na wafundiza Malaglizo. Ivo wamgwila Sitefano na wamgala haulongozi ha ichitala.¹³ Maabaho wawagala wakalangama wa uvwizi wowalongile, "Munhu ino haleka kulonga mbuli zihile kwa Ikaye ya Mulungu na Malagilizo ya Mulungu yoyamwing'hile Musa.¹⁴ Chimuhulika kolonga kuwa Yesu ino wa Nazaleti kezabananga Ikaye ya Mulungu na kugalusa vihendo vose vochihokele kulawa kwa Musa!"¹⁵ Wanhu wose wakalile muna ichitala wambunhulila meso Sitefano na wawona kuwa chihanga chake chilinga fana chihanga cha msenga wa kuulanga.

7

Sitefano kolonga na wanhu wa Ichitala

¹ Mkulu wa nhambiko digogogo kamuuza Sitefano, "Vino Mbuli zino za kweli?"

² Sitefano kedika, "Ndugu zangu na tati zangu, nitegelezeni! Wasaho yetu Bulahimu viyakalile yang'halu hanahita kukala Halani, Mulungu wa utunhizo kamulawila kuna isi ya Mesopotaniya,

³ kamulongela, ‘Leka kaye yako na isi yako. Hita kuna isi yondanikulaguse.’ ” ⁴ Ivo kaileka isi yake na kahita kukala kuna isi ya Halani. Tati yake Bulahimu viyadanganike, Mulungu kamulava muna isi ino imukala sambi. ⁵ Mulungu hamwing’hile Bulahimu hata hanhu hamwe muna isi ino hawe hake, hata ivo kamwing’ha uhadi wa kumwing’ha iisi ino iwe yake na welesi wake vikalile siku izo kakala kabule mwana. ⁶ Mulungu kamulongela, “Wanago wezagaligwa kuna isi yoitawaligwa na wanhu wamwenga, uko wezatendigwa watumwa na wezatendigwa vihile kwa miyaka magana mane.” ⁷ Mbali niye nizawatagusa wanhu wa isi yondaisang’hanile kuwatenda mweye watumwa. Maabaho nizawalava wanhu wa welesi wenu muna isi iyo nawo wezanitambikila niye hanhu hano. ⁸ Maabaho Mulungu kamwing’ha Bulahimu lagano da kwingiza ulungwana. Bulahimu kamwingiza ulungwana Isaka siku ya nane hamwande ha kuvumbuka kwake. Na Isaka iviya kamwingiza ulungwana mwanage Yakobo, na Yakobo kawatendela ivo ivo wasaho zetu longo na waidi.

⁹ Waja wasaho zetu wamuwonele migongo Yosefu, wamchuza yawe mtumwa muna isi ya Misili. Mbali Mulungu kakala hamwe nayo, ¹⁰ Kamulava muna uzidilwa wake wose. Yosefu viyalawilile yang’halii kulawilila mfalume wa Misili, Mulungu kamwing’ha nzewe na ubala haulongozi ha mfalume wa Misili, nayo kamtenda yawe mtawala wa Misili na kaye yake yose. ¹¹ Maabaho kulawilila nzala ng’hulu muna isi ya Misili na Kanaani, iwatenda wanhu wazidilwe

ng'hani. Wasaho zetu hawadahile bule kupata ndiya yoyose. ¹² Ivo Yakobo viyahulike kuwa uko Misili kuna ndiya, kawatuma wanage na wasaho zetu wahite uko Misili kwa mwaza wa mwanduso. ¹³ Muna umwanza wekaidi Yosefu kawalongela ndugu zake, na mfalume wa Misili kawamanya ndugu zake. ¹⁴ Yosefu katuma wanhu kumtanga tati yake Yakobo na ndugu zake wose kwiza kumwake, wanhu malongo saba na watano weze. ¹⁵ Ivo Yakobo kahita Misili, uko yeye na wasaho zetu wamwenga wadanganika, ¹⁶ Mitufi yawo igaligwa mbaka Shekemu, iwandigwa muna dileme diyagulile Bulahimu kulawa kabilia da Hamoli kwa chiyasi fulani cha hela.

¹⁷ Lusita ulo vilufikile lwa Mulungu kufikiza lagano diyamwing'hile Bulahimu, lung'husesa lwa wanhu kuja Misili longezeka ng'hani. ¹⁸ Kuuhelolo mfalume hammanyile bule Yosefu kandusa kutawala uko Misili. ¹⁹ Kawatendela vihile wanhu wa isi yetu na kawawonela wasaho zetu, wawawangiliza waweke kunze wana wawo wadoododo wakomigwa. ²⁰ Musa kelekigwa siku izo, mwana yanogile ng'hani. Kelekiligwa muna ikaye kwa miyezi mitatu, ²¹ viyalavigwe kunze ya kaye, mndele wa Falao kamsola, kamulela fana mwanage. ²² Musa kafundizigwa ubala wose wa Misili, kakala galu wa mbuli na sang'hano.

²³ Musa viyakalile na chimo cha miyaka malongo mane, Musa kalamula kuhita kuwalola ndugu zake Waisilaeli. ²⁴ Kamuwona ndugu yake kotendigwa vihile na Mmisili, Musa kahita kumtaza na kumulihila ludoko kwa kumkoma Mmisili

ija. ²⁵ Kagesa kuwa wanhu wayage wahavimanyile kuwa Mulungu kamtuma ye ye kuwakombola, mbali hawavimanyile bule.

²⁶ “Siku isondelele kawawona Waisilaeli waidi woitowa, kalonda kuwatenda wakale kwa tindiwalo, kawalongela, ‘Mweye ni wandugu, habali molonda kuitenda vihile wenyewo?’

²⁷ Mbali munhu ija yakalile yomtenda vihile miyage kamsung'ha Musa, kalonga, ‘Vino yelihi yakwikile weye kuwa mtawala na mulamuzi wetu?’ ²⁸ ‘Kolonda kunikoma niye, fana viya viumkomile Mmisili igolo ifosile. ²⁹ Musa viyahulike ivo kakimbila, kahita kukala muna isi ya Midiyani, uko kapata wana waidi.

³⁰ “Viifosile miyaka malongo mane, msenga wa kuulanga kamulawilila Musa kuna imbago yoikalile yokwaka moto kuja kudibwilingu, habehi na lugongo lwa Sinayi. ³¹ Musa kazanywa kwa chiya chiyawone, kahita habehi na imbago muladi kulola goya. Mbali kahulika dizi da Mndewa, ³² ‘Niye ni Mulungu wa tati zako, Mulungu wa Bulahimu, Isaka na Yakobo.’ Musa kagudemba kwa kudumba na hagendelele kulola kaidi. ³³ Mndewa kamulongela, ‘Vula vilatu vako kwaviya hanhu hano howimile hela. ³⁴ Niyawona yehile yowatendiligwa wanhu wangu kuja Misili. Nihulika chililo chawo, na niye niza kuwatenda wailegehe. Ivo izo sambi, nizakutuma Misili.’

³⁵ “Ino Musa iyo ija wanhu wa Isilaeli wamulemile, viwamulonge, ‘Vino yelihi yakwikile weye kuwa mtawala na mulamuzi wetu?’ Kufosela msenga wa kuulanga ija yoyamulawile Musa muna ichibago chochikalile

chokwaka moto kudibwilingu, Mulungu kamtuma iyo Musa yawe mulangulizi na mkombola. ³⁶ Kawalanguliza waja wanhu walawe Misili kwa kutenda mauzauzu mengi, muna isi ya Misili muna Bahali ya Siliya na muna dibwilingu kwa lusita lwa miyaka malongo mane kudibwilingu. ³⁷ Musa iyo yoyawalonge wanhu wa Isilaeli, ‘Mulungu kezamgalilani mulotezi fana niye kulawa muna iwandugu zenu.’ ³⁸ Waisilaeli viwaiting'hane hamwe kuja kudibwilingu, Musa kakala uko hamwe na wasaho zetu na msenga wa kuulanga ija yoyalongile na bumbila kuja kuna ulugongo lwa Sinayi, iyo yoyeng'higwe mbuli za ugima yaching'he cheye.

³⁹ “Mbali wasaho zetu walema kumuuhulika, wamsung'ha kutali na wagesa kuwa wezabwela Misili. ⁴⁰ Wamulongela Haluni, ‘Chitendele milungu yonda ichilongoze muna inzila, kwaviya hachimanyile bule chochimulawilile Musa, yoyachilavile Misili.’ ⁴¹ Ivo wasongola nyang'hiti ya dang'ang'a da ng'ombe, waitosela na kuchitendela chihendo chinhu chiwatendile kwa makono yawo wenyewo. ⁴² Lelo Mulungu kagalula kawaleka muladi watosele nhondo za kuulanga fana viyandikigwe muna ichitabu cha walotezi,

‘Mweye wanhu wa Isilaeli!

Si niye bule munilavile nhambiko na nhosa
kwa miyaka malongo mane kuja kudibwilingu?

⁴³ Mweye muchipape chizewe cha mulungu
Moleki,
na nyang'hiti ya nhondo ya mulungu wenu
Lefani,

nyang'hiti zimtendile izo zimtosela.

Na ivo nizamtumani muhite kutali kufosa Babeli.'

⁴⁴ "Ivo kuja kudibwilingu wasaho zetu wakala na zewe diya da ukalangama ditengenezigwa fana Mulungu viyamulongile Musa yaditende sisila ijo da iviya viyalagusigwe. ⁴⁵ Maabaho wasaho zetu waihokela wenyewo kwa wenyewo mbaka chipindi cha Yoshuwa viyaisolile isi kulawa kwa manyambenyambe wawo Mulungu woyawekile haulongozi ha Wasaho zetu mbaka siku za Daudi. ⁴⁶ Daudi kalondigwa na Mulungu, nayo Daudi kampula Mulungu yamuleke yamzengele kaye iyo Mulungu wa Yakobo. ⁴⁷ Mbali Solomoni iyo yanzengele Mulungu kaye.

⁴⁸ "Mbali Mulungu yeli Uchanyha Ng'hani hakala bule muna zikaye zozizengigwe na wanhu, fana mulotezi wa Mulungu viyolonga,

⁴⁹ Mndewa kolonga,

'Ulanga ni chigoda cha chifalume changu,
na isi ni hanhu ha kwikila magulu yangu.

Mwizanizengela kaye ilingile vilihi?

⁵⁰ Si niye mwenyewo bule yonivitendile vinhu
vino vose? "

⁵¹ Sitefano kagendelela kulonga, "Mweye muli na singo ndala! Magutwi na mizoyo yenu vilinga fana wanhu hawammanyile Mulungu, mweye fana wasaho zenu. Siku zose momulema Muhe Yelile! ⁵² Vino kuna mulotezi yoyose wa Mulungu ija wasaho zenu hawamgazile bule? Wawakoma wasenga wa Mulungu, waja umwaka wowalongile mbuli ya kwiza kwake mtumigwa yanogile haulongozi ha Mulungu. Na sambi mweye mumbiduka na mumkoma. ⁵³ Mweye

iyo muhokele lagilizo da Mulungu dodigaligwe kumwenu na wasenga wa kuulanga mbali ham-tendile fana vodilonga.”

Sitefano kotowigwa na mabwe

⁵⁴ Wakulu wa ichitala viwahulike ivo, wamuwonela migongo ng'hani Sitefano na wagegeda meno kwa ludoko. ⁵⁵ Mbali Sitefano kuno kamema Muhe Yelile, kalola kuulanga kwa Mulungu, kawona utunhizo wa Mulungu na Yesu kema ubanzi wa kulume wa Mulungu. ⁵⁶ Kalonga, “Loleni! Nowona kuulanga kwa Mulungu kugubuka na Mwana wa Munhu kema ubanzi wa kulume wa Mulungu!”

⁵⁷ Wanhu wose wakalile muna ichitala chiya wasita magutwi yaho na waguta. Maabaho wose wanzumhila, ⁵⁸ wamulava kunze ya dibulu na wamtowa na mabwe. Wakalangama weka viwalo vavo muladi vikalizigwe na mbwanga imwe yatangigwa Sauli. ⁵⁹ Wagendelela kumtowa na mabwe Sitefano, Sitefano katosa, “Mndewa Yesu uhokele Muhe wangu.” ⁶⁰ Katumbala mavindi na kulonga kwa dizi kulu, “Mndewa, wano sekeuwapetele uhasanyi uno.” Viyakomeleze kulonga ivo, kadanganika.

8

¹ Sauli nayo kawona vinoga kukomigwa kwa Sitefano.

Sauli kadigaza bumbila da wahuwila wa Chilisito

Siku ija, wahuwila wa Chilisito wose wa Chilisito weli Yelusalemu wandusa kugaya

ng'hani. Wanhu wose wowamtogle Yesu wapwililikila isi ya Yudeya na Samaliya, ila watumigwa muhala wasigala. ² Wanhu wamwenga wowomulonda Mulungu weza na wamuwanda Sitefano, na wamtendela nhula fuvu na walila ng'hani.

³ Mbali Sauli kandusa kudibangan bumbila da wahuwila wa Chilisito, kahita chila kaye, kawalava kunze wahuwila, wanaake na walume na kuwaguma muichifungo.

Mbuli Inogile yopetigwa uko Samaliya

⁴ Wahuwila wowapwililike, wapeta Mbuli Inogile chila hanhu howahitile. ⁵ Filipo kahita kuna dibululu da Samaliya na uko kawapetela wanhu mbuli ya Chilisito. ⁶ Wanhu waiting'hana kutegeleza vinogile usenga wa Filipo na kuwona mauzauza yaja yoyatendile Filipo, wose wahuwila goya chiyakalile yolonga. ⁷ Vinyamkela wawalawa wanhu wengi kwa dizi kulu, na wanhu wengi wowaholole na mbetembete wahonyigwa. ⁸ Ivo kukala na deng'ho kulu muna dibululu diya.

⁹ Munhu imwe yoyatangigwe Saimoni kakala uko, yoyatendile uhawi muna isi iyo, na kawazanya wanhu wa bululu da Samaliya. Kalonga yeye ni munhu mkulu. ¹⁰ Wanhu wose, wenevale na ngayengaye wakala womtegeleza ng'hani na walonga, "Munhu ino ni ludabwa lwa Mulungu yoimanyika 'ludabwa lukulu.' " ¹¹ Wamtegeleza kwaviya lusita mwangi kakala kowazanya kwa uhawi wake. ¹² Mbali wahuwila usenga wa Filipo woulonga Mbuli Inogile ya Ufalume wa Mulungu na zina da Yesu Chilisito

wabatizigwa wanaake na walume. ¹³ Saimoni mwenyewo iviya kahuwila na hamwande kabatizigwa, kakala komkoleleza Filipo na kazanywa na mauzauza yoyatendigwe.

¹⁴ Watumigwa wakalile Yelusalemu, viwahulike kuwa wanhu wa Samaliya waihokela Mbuli inogile ya Mulungu, ivo wawatuma Petili na Yohana kumwawo. ¹⁵ Viwafikile wawatosela wahuwila wowamuhokele Muhe Yelile. ¹⁶ Kwaviya chipindi icho Muhe Yelile hakalile yowahumulukila yoyose viweli, wakala wabatizigwe kwa zina da Mndewa Yesu muhala. ¹⁷ Maabaho Petili na Yohana wawekila makono, nawo wahokela Muhe Yelile.

¹⁸ Saimoni viyawonile kuwa wanhu weng'higwa Muhe Yelile kwa kwikiligwa makono na watumigwa, kaweng'ha hela Petili na Yohana, ¹⁹ kawalongela, “Naniye ning'heni udahi muladi munhu yoyose yondanimwikile makono yangu yahokele Muhe Yelile.”

²⁰ Mbali Petili kamwidika, “Weye na hela yako hita kuzimu kwaviya kogesa kuwa kodaha kugula chitumetume cha Mulungu kwa hela! ²¹ Kwabule chinhu chochose muna usang'hano wetu, kwaviya moyo wako haunogile haulongozi ha Mulungu. ²² Samha magesa yako yehile, maabaho utambike kwa Mndewa, nayo kodaha kukulekelela kwa kuwa na magesa yano. ²³ Kwaviya nokuwona kuna usungu na kwa muna ichifungo cha wihi.”

²⁴ Saimoni kawalongela Petili na Yohana, “Nolamba, nitambikileni kwa Mndewa muladi yano yomuyalongile sekeyanilawilile.”

²⁵ Viwakomeleze kuwalongela viwommanyia Yesu na kupeta usenga wa Mndewa, Petili na Yohana wabwela Yelusalemu. Viwakalile wang'halì wobwela, wapeta Mbuli Inogile muna ivibululu ya Samaliya.

Filipo kombatiza mkulu wa Esiyopiya

²⁶ Msenga wa kuulanga wa Mndewa kamulon-gela Filipo, “Hita ubanzi wa hasi kuna inzila ya kudibwilingu yoihulumuka kulawa Yelusalemu kuhita Gaza.” ²⁷ Ivo Filipo kaisasala goya na kandusa kuhita Gaza. Lusita ulo ulo kukala na mkulu imwe wa Esiyopiya, munhu iyo kakala yolawa Yelusalemu kutosa. ²⁸ Viyakalile yang'halì kohita ukaye, kakala muna tololi dodibululigwa na vihongwe kosoma chitabu cha Isaya, mulotezi wa Mulungu. ²⁹ Muhe Yelile kamulongela Filipo, “Hita habehi na ditololi ijo na ukale habehi najo.” ³⁰ Filipo kakwenhuka habehi ya ditololi ijo na kahuhulika munhu iyo kosoma chitabu cha Isaya, mulotezi wa Mulungu. Bahò Filipo kamuuza, “Vino koyamanya yayo yousoma?”

³¹ Munhu iyo kedika, “Nizadahaze kuyamanya one munhu hanifambulile bule?” Kamulongela Filipo yakwele mchanya na kukala hamwe nayo. ³² Hanhu ha Yamaandiko Yelile yoyakalile yosoma hakala hano,

“Fana ng'hondolo yogaligwa kuchinjigwa,
fana mwanang'hondolo viyonyamala viyokanhigwa mazoya,
nayo halongile mbuli bule.

³³ Kagumigwa chinyala na kawoniligwa

Habule munhu yodaha kulonga kusonhela welesi
wake,
Kwaviya ugima wake hano hana isi ufika ku-
uhelelo.”

³⁴ Mkulu iyo kamuuza Filipo, “Nipulile, mu-
lotezi ino wa Mulungu kolonga mbuli za yelihi?
Kolonga zake mwenyewo hebu za munhu hebu
iviya za imwenga?” ³⁵ Maabaho Filipo kan-
dusa kumulongela, kasang'hanila Yamaandiko
Yelile yano, kampetela Mbuli Inogile ya Yesu.
³⁶ Viwakalile wang'hali wogendelela muna inzila,
wafika hanhu heli na mazi na munhu ija ka-
longa, “Vino hanhu hano hana chochose cha
kumgoma sekenibatizigwe?” ³⁷ Filipo kalonga,
“Wahahuwila kwa moyo wako wose kodaha ku-
batizigwa.” Nayo kalonga, “Nohuwila kuwa
Yesu Chilisito ni Mwana wa Mulungu.” ³⁸ Bah
mkulu kadimiza diya ditololi na wose waidi
wahulumuka muna yamazi, na Filipo kambatiza.
³⁹ Viwakalile wolawa muna yamazi, Muhe wa
Mndewa kamsola Filipo, na mkulu ija hamuwone
kaidi mbali kagendelela na mwanza wake kuno
kodeng'helela. ⁴⁰ Filipo kalawilila uko Azoto na
viyakalile kofosa kapeta Mbuli Inogile muna yam-
abululu yose mbaka kafika Kaisaliya.

9

Sauli kokomboligwa (Sang'hano 22:6-16, 26:12-18)

¹ Siku izo Sauli kaiyoha ng'hani kuwatenda
wanahina wa Mndewa wadumbe kwa
kuwakoma. Kahita kwa Mkulu wa Nhambiko.

² Kapula yeng'higwe baluwa za utambuliso

kuna zikaye za kutosela uko Damasiki muladi yahafika uko yawazahile walume na wanaake wowosondelela nzila ya Mndewa, yawagwile na yawagale Yelusalemu. ³ Mbali viyakalile muna inzila habehi na kufika Damasiki, bahobaho bung'hulo kulawa kuulanga, dimmwemwesela kosekose. ⁴ Kagwa hasi na kuhulika dizi domulongela, “Sauli, Sauli! Habali konigaza?”

⁵ Sauli kauza, “Mndewa, weye kwa yelihi?”

Dizi diya dimwidika, “Niye ni Yesu younigaza!”

⁶ “Lelo inuka na wingile muna dibulu, uko kwiza-longiligwa chiulondeka kutenda.”

⁷ Wanhu wakalile muna umwanza umwe na Sauli wema haja, wakala wabule da kulonga, wahulika dizi diya mbali munhu yoyalongile hawamuwone. ⁸ Sauli kenuka na viyagubule meso yake hadahile kulola chinhu chochouse. Ivo wanhu waja wamulanguliza kwa kumwamha mkono mbaka Damasiki. ⁹ Sauli kakala siku nhatu bila kulola. Lusita ulo lose hadile chinhu wala kung'wa chochouse bule.

¹⁰ Uko Damasiki kukala na mwanahina imwe, zina jake Ananiya. Mndewa kalonga nayo muna yamalaguso, “Ananiya!”

Ananiya kedika, “Ona, Mndewa.”

¹¹ Mndewa kamulongela, “Isasale uhite kuinzila yoitangigwa Nzila Igoloke, na muna ikaye ya Yuda, mumzahile munhu yotangigwa Sauli kulawa Taliso. Sambi yang'hali kotosa.” ¹² Muna yamalaguso kamuwona munhu zina jake Ananiya kengila muna ichiheleto na kumwikila makono muladi yapate kuwona kaidi.

¹³ Ananiya kamwidika, “Mndewa nihulika mbuli za munhu iyo kulawa kwa wanhu wengi. Nihulika mengi yehile yoyawatendele wanhu wako welile uko Yelusalemu. ¹⁴ Nay o keza hano na udahi kulawa kwa wakulu wa nhambiko yawagwile wose wowokutosela.” ¹⁵ Mbali Mndewa kamulongela, “Weye hita kwaviya nimsagula yawe chia changu, yagong'onde zina jangu kwa wanhu weli siyo Wayahudi na wafalume na wanhu wa Isilaeli. ¹⁶ Niye mwenyewo nizamulagusa mengi yoymulonda yagazigwe kwa ichimu cha zina jangu.”

¹⁷ Ananiya kahita na kengila muna ikaye iyakalile Sauli na kamwikila makono. Kalonga, “Ndugu Sauli, Mndewa kanhuma, Yesu mwenyewo yoyakulawilile muna inzila. Kanhuma muladi upate kuwona kaidi na umemezigwe Muhe Yelile.” ¹⁸ Bahaja vinhu vilingile fana mabale vilagala kulawa muna yameso yake, nayo kadaha kuwona kaidi. Kenuka na kabatizingwa, ¹⁹ na viyakomeleze kuja, ludabwa lwake lumbwelela.

Sauli kewapetela wanhu uko Damasiki

Sauli kakala siku ndodo hamwe na wanahina wa Yesu uko Damasiki. ²⁰ Bahobaho kandusa kupeta muna zikaye za kutosela kuwa Yesu ni Mwana wa Mulungu.

²¹ Wanhu wose wowamuhulike wazanywa na wamuuzza, “Vino munhu ino siyo ija yoyakalile yowakoma wanhu wowamtosela Yesu kuja Yelusalemu? Vino hezile hano kwa lungilo da kuwagwila wanhu na kuwagala kwa wakulu wa nhambiko?”

²² Mbali Sauli kagendelela kupata ludabwa na kuweng'ha lugano Wayahudi wowokala Damasiki kwa kulagusa kuwa Yesu ni Chilisito.

²³ Vizifosile siku nyingi, Wayahudi waiting'hana hamwe na wapanga mipango ya kumkoma Sauli, ²⁴ mbali Sauli kaihulika mbuli iyo. Ichilo na imisi wamkaliza muna inzila ya kwingilila muna dibululu muladi wamkome.

²⁵ Mbali ichilo wanahina wake wamsola, wamuhulumusa muna ichigelo kufosela muna dizonzo dodikalile muna ing'huta.

Sauli uko Yelusalemu

²⁶ Sauli viyafikile Yelusalemu, kageza kuilumba na wanahina, mbali wakala wamdumba kwaviya hawatogolile kuwa yeye ni mwanahina. ²⁷ Mbali Balinaba kamsola Sauli na kamgala kwa watumigwa. Kawalongela watumigwa viya Sauli viyamuwonile Mndewa muna umwanza wake na kuwa Mndewa kalonga nayo, na viyapetile zina da Yesu bila kudumba kuja Damasiki.

²⁸ Sauli kakala hamwe nawo na wahita wose Yelusalemu yose, kapeta mbuli ya Mndewa bila kudumba. ²⁹ Kapeta na kuilonga na Wayahudi wowolonga Chigiliki, mbali nawo wageza kumkoma. ³⁰ Ndugu viwamanyile imbuli iyo wamsola Sauli mbaka Kaisaliya na wangala Taso.

³¹ Ivo wahuwila wa Chilisto wakala na tindiwalo muna isi yose ya Yudeya na Galilaya na Samaliya. Kwa nhazo ya Muhe Yelile wapata ludabwa lwa kongezeka peta yawo viwagendelele kumuhulika Mndewa.

Eneya kohonyigwa

³² Petili viyakalile kohita chila hanhu, kafika kwa wanhu welile wowokala Lida. ³³ Uko kamfika munhu imwe yatangigwe Eneya, yagonile mudilili kwa miyaka minane kwa utamu wa kuholola. ³⁴ Petili kamulongela, “Eneya, Yesu Chilisito kokuhonya. Inuka, sola lili jako.” Bahobaho Eneya kenuka. ³⁵ Wanhu wose wowakalile Lida na Shaloni wamuwona Eneya, nawo wambwelela Mndewa.

³⁶ Uko Yopa kukala na mwanahina wa chike yatangigwe Tabita, kwa Chigiliki Dolikasi, fambulo jake “Mtalati” mwanamke iyo kakala kotenda yanogile siku zose na kawataza ngayengaye. ³⁷ Muna zisiku izo kaugula na kadanganika. Wasunha lukuli lwake na wawika muna ichiheleto cha kuchanyha. ³⁸ Lida si hatali ng'hani na Yopa, ivo wanahina viwahulike Petili kauko, wawatuma wanhu waidi kumwake, na wamulamba, “Izo kumwetu himahima” ³⁹ Petili kahita nawo, na viyafikila wamgala muna ichiheleto cha kuchanyha, Wagane wose wanzunguluka Petili wolila na kumulagusa makoti na viwalo viyasonile Dolikasi viyakalile yang'hali mgima. ⁴⁰ Petili kawalava wose kunze, maabaho katumbala mavindi na katosa kaluhindukila lukuli lwa mwanamke ija yadanganike, kalonga, “Tabita, inuke!” Maye kabenzula meso yake na viyamuwonile Petili, kenuka na kukala hasi, ⁴¹ Petili kamwamha na kamwinula. Maabaho kawatanga wanhu welile hamwe na waja iwagane, kamuleka muna yamakono yawo ka mgima. ⁴² Mboli ino imanyika muna yamabululu ya Yopa, na wanhu wengi wamuhuwila Mndewa. ⁴³ Petili kakala uko

Yopa siku nyingi na munhu imwe yotangigwa Saimoni, munhu yosang'hana mbende.

10

Petili na Kolineliyo

¹ Uko Kaisaliya kukala na munhu imwe yatangigwe Kolineliyo, mkulu wa wawalangulizi wa chibumbila chimwe cha Walumi chitangigwe “Chibumbila cha wakalizi cha Italiya.” ² Kakala munhu yakalile kondumba Mulungu, ye ye na wanhu wa ukaye yake wakala wamtosela Mulungu. Iviya kawataza ng'hani Wanhu weli ngayengaye na kutambika kwa Mulungu siku zose. ³ Ikala saa kenda imisi viyawonile malaguso funhu funhu, kamuwona msenga wa kuulanga wa Mulungu komwizila na kamtanga, “Kolineliyo!”

⁴ Kolineliyo kamulola msenga wa kuulanga kwa kudumba na kalonga, “Mwenevale, chino choni?”

Msenga iyo kedika, “Mulungu kanogeliga na nhosa yako na sang'hano zako kwa ngayengaye, nayo kezakwidika. ⁵ Sambi watume wanhu uko Yopa wakamtange munhu yotangigwa Saimoni, zina jake dimwenga Petili. ⁶ Kokala muna ikaye ya Saimoni yosang'hana mbende, yoyokala habehi na bahali.” ⁷ Maabaho msenga wa kuulanga iyo kasegela, na Kolineliyo kawatanga wasang'hani wake waidi na mkalizi, mkalizi iyo nija yakalile yondumba Mulungu nayoyokwaminika mwa iwaja wowomsang'hanila. ⁸ Kawalongela yose yoyamulawile na kawatuma Yopa.

⁹ Siku isondelele, saa sita imisi wanhu waja vi-wakalile muna inzila habehi na kufika Yopa, Petili kakwela kuchisuwili muladi yatose. ¹⁰ Kawona nzala na kalonda ndiya yaje, na ndiya viikalile yosasaligwa kawona malaguso. ¹¹ Kawona kuulanga kwa Mulungu kugubuligwa na chinhu fana golole kulu dohumulusigwa muna isi kwa banzi zose nne. ¹² Mgati ya digolole kukala na chila modeli ya wanyama wose weli na magulu mane, na wowotambala hasi na videge va kuulanga. ¹³ Kahulika dizi domulongela, “Petili, Inuka, uchinje wano na uwaje!”

¹⁴ Petili kalonga, “Aka, Mndewa! Sinakuja chinhu chochose chambule mwiko hebu hachinasafyigwa.”

¹⁵ Dizi dimulongela kaidi, “Sekeulonge chinhu chisafyigwe na Mulungu kuwa chambula mwiko.” ¹⁶ Mbuli iyo ilawilila miyanza mitatu, maabaho golole diya dibwelezigwa kuulanga kwa Mulungu.

¹⁷ Petili yang'halii kazaganyika na malaguso yano yana fambulo jaki, wanhu waja watumigwe kwa Kolineliyo wafika kuna ikaye ya Saimoni koy-akalile, nawo wema kunze ya ulwivi, ¹⁸ watanga kwa dizi kulu na wauza, “Hano hano mgeni yotangigwa Saimoni Petili?”

¹⁹ Saimoni yang'halii kokwazanywa na malaguso yayo fambulo jake choni, Muhe Yelile kamulongela, “Petili, hano hana wanhu watatu wokuzahila weye. ²⁰ Ivo isasale na uhulumuke, sekeudumbe kuhita nawo kwaviya niwatumaniye.” ²¹ Petili kahumuluka na kawalongela

wanhu wawo, “Munhu yomunzahila iyo niye. Habali mwiza?”

²² Wamwidika, “Cholawa kwa Kolineliyo, mkulu wa wakalizi, munhu yomdumba Mulungu na kalondigwa na Wayahudi wose. Msenga wa kuulanga wa Mndewa kamulongela yakutange weye ukaye yake muladi yahulike chochose cha kulonga choulinacho.” ²³ Maabaho Petili kawalongela wanhu wawo wengile muna ikaye muladi wagone kwa siku dimwe.

Siku isondelele Petili kaisasala kamala na kandusa kuhita hamwe nawo, na wandugu wengi kulawa Yopa wahita naye. ²⁴ Siku de kaidi Petili kafika Kaisaliya, Kolineliyo kakala kowagozela uko, hamwe na ndugu zake na mambwiya zake wa habehi woyawagoneke. ²⁵ Petili viyakalile kokwingila muna ikaye, Kolineliyo kalawa kunze kumuuhokela, kamtumbalila mavindi na kumwinamina. ²⁶ Mbali Petili kamwinula, “Inuka,” kamulongela, “Niye mwenyewo namunhu fana weye.” ²⁷ Petili kagendelela kulonga na Kolineliyo viwakalile wokwingila muna ikaye, umo kawafika wanhu wengi waiting'hana hamwe. ²⁸ Kawalongela, “Mweye wenyewo movimanya kuwa Muyahudi kalemigwa na malagilizo ya dini yake kukala na munhu yeli siyo Muyahudi hebu kumulaula. Mbali Mulungu kanilagusa sekenimtange munhu yoyose hasafyigwe hebu kambula mwiko. ²⁹ Ivo vimunitangile silemile kwiza bule. Lelo nomuuzani, Munitangila choni?”

³⁰ Kolineliyo kedika, “Siku mane yafosile saa kenda imisi, nikala muna ikaye yangu notosa. Ba-

haja munhu yayawale viwalo vizelu chwe kema haulongozi hangu,³¹ kalonga, ‘Kolineliyo, Mulungu kahulika nhosa zako na hazimiza bule sang'hano yako ya kuwataza ngayengaye.³² Lelo watume wanhu wahite Yopa kumtanga Saimoni zina dimwenga Petili, kokala muna ikaye ya Saimoni yosang'hana mbende, yoyokala habehi na bahali.’³³ Ivo bahaja niwatuma wanhu kumwako, na weye kutenda vinogile kwiza. Lelo cheye wose chabahano haulongozi ha Mulungu, chogozela kuhulika chinhu chochouse chiulagilizigwe na Mndewa uchilongele.”

Mbuli za Petili

³⁴ Maabaho Petili kandusa kulonga, “Lelo novimanya kuwa kweli Mulungu habagula. ³⁵ Mbali kowatogola wanhu wowomtosela ye ye na wowosang'hana yanogile haulongozi hake bila kulola lukolo.³⁶ Mweye movimanya usenga uyatumile Mulungu kwa wanhu wa Isilaeli, kupeta Mbali Inogile ya tindiwalo kufosela Yesu Chilisito, yeli Mndewa wa wose. ³⁷ Mweye movimanya chochiwalawilile muna isi yose ya Yudeya, kwandusila Galilaya Yohana viyakomeleze kuwapetela wanhu na kubatiza. ³⁸ Movimanya mbuli za Yesu wa Nazaleti na viya Mulungu viyangidile Muhe Yelile na ludabwa. Kahita chila hanhu, katenda yanogile na kawahonya wanhu wose wakalile wolangulizigwa na Mwihi kwaviya Mulungu kakala nayo. ³⁹ Cheye cha wakalangama wa chila chinhu chiyatendile mwa Wayahudi na Yelusalemu. Wamkoma kwa kumuwamba

mumsalaba. ⁴⁰ Mbali siku nhatu hamwande ya ifa yake, Mulungu kanzilibuka, na kamtenda yawoneke, ⁴¹ mbali hawoneke na chila munhu, ila kwa waja wakalangama wowasaguligwe na Mulungu, kwa cheye chidile na kung'wa hamwe nayo hamwande ha kuzilibuka kwake. ⁴² Kachilagiliza chiwapetele wanhu Mbuli Inogile na kuwalongela kuwa ye ye iyo yasaguligwe na Mulungu yawe mulangulizi wa iwagima na wadanganike. ⁴³ Walotezi wose wa Mulungu walonga mbuli zake, walonga kuwa wose wowomuhuwila iyo wezalekeleligwa uhasanyi wawo kwa kufosela udahi wa zina jake.”

Wanhu weli siyo Wayahudi wohokela Muhe Yelile

⁴⁴ Petili viyakalile yang'halu kolonga, Muhe Yelile kawahulumukila wanhu wose wowakalile wotegeleza usenga wake. ⁴⁵ Wahuwila wa Chiyahudi wowengizigwe ulungwana wowe zile na Petili kulawa Yopa wazanywa kwaviya Mulungu viyawagidile chitumetume chake cha Muhe Yelile wanhu weli siyo Wayahudi. ⁴⁶ Kwaviya wawahulika wolonga ulonzi umwenga na wamtogoza Mulungu. Maabaho Petili kalonga, ⁴⁷ “Wanhu wano wahokela Muhe Yelile fana vichihokele cheye. Vino munhu yoyose kodaha kuwalemesa sekewabatizingwe na mazi?” ⁴⁸ Ivo kawalagiliza wabatizingwe kwa zina da Yesu Chilisito. Maabaho wamulamba yakale nawo kwa siku ndodo.

11

Petili kogala usenga kwa wahuwila wa Yelusalemu

¹ Watumigwa na wahuwila wamwenga kulawa Yudeya wahulika kuwa wanhu weli siyo Wayahudi nawo iviya waihokela Mbuli ya Mulungu. ² Ivo Petili viyahitile Yelusalemu, wanhu wowamuhuwile Yesu wowengizigwe ulungwana wamulonga, ³ walonga, “Weye kwingila muna zikaye za wanhu hawengizigwe ulungwana na kuja nawo!” ⁴ Bahō Petili kandusa kuwalongela ugaluga chila chinhu chilawilile kulawa mwanduso.

⁵ “Nikala muna dibululu da Yopa notosa bahō niwona malaguso, niwona chinhu fana golole kulu dohumulusigwa hasi kulawa kuulanga kwa Mulungu banzi zake zose nne, maabaho diza haja hanikalile ⁶ Nilola mgati, niwona wanyama weli muna isi, weli na magulu mane na wanyama wa mmbago na wanyama wowotambala na videge va kuulanga. ⁷ Maabaho nihulika dizi donilongela, ‘Petili, inuka, uwachinje uwaje!’ ⁸ Niye nidika, ‘Aka, Mndewa! Habule chinhu chochose hachitogoleka hebu chambule mwiko chochingile muna umulomo wangu.’ ⁹ Dizi dilonga kaidi kulawa kuulanga kwa Mulungu, ‘Chinhu chochose choyachisafyile Mulungu sekeuchitange chambula mwiko,’ ¹⁰ Mbuli iyo ilawilila miyanza mitatu, kuuhelelo digolole dibwelezigwa kuulanga kwa Mulungu.

¹¹ “Wanhu watatu wowatumigwe kumwangu kulawa Kaisaliya wafika muna ikaye yonikalile nokala. ¹² Muhe kanilongela nihite nawo

bila kudumba. Wahuwila wano sita kulawa Yopa wanisondelela niye mbaka Kaisaliyi, na wose chingila muna ikaye ya Kolineliyo. ¹³ Kachilongela viya viyamuwonile msenga wa kuulanga yemile muna ikaye, yoyamulongele, ‘Tuma wanhu wamwenga wahite Yopa kwa Saimoni Petili. ¹⁴ Kezamulongelani mbuli zondazimkombole yeye na lukolo lwako lwose.’ ¹⁵ Na viyanduse kulonga, Muhe Yelile kamuhulumukila fana viyachihumulukile cheye baho mwanduso. ¹⁶ Maabaho nikumbuka chiya chiyalongile Mndewa, ‘Yohana kabatiza kwa mazi, mbali mweye mwizabatizingwa kwa Muhe Yelile.’ ¹⁷ Ivo fana Mulungu kaweng’ha wanhu weli siyo Wayahudi chitume tume fana chiyaching’hile cheye, wochimtogole Mndewa Yesu Chilisito, lelo niye nayelihi mbaka nigeze kumulemesa Mulungu?’

¹⁸ Viwahulike ivo wanyamala na wamtunhiza Mulungu, walonga, “Maabaho Mulungu iviya kaweng’ha wanhu weli siyo Wayahudi nyafasi ya kusamha muladi wawe na ugima!”

Wahuwila weli Antiyokiya

¹⁹ Wahuwila wamwenga wa Mndewa wapwililika kwa ichimu cha manhesa yoyanduse kulawalila lusita Sitefano viyadanganike. Wamwenga wahita Foinike na Chipulo na Antiyokiya, wopeta usenga uja kwa Wayahudi muhala. ²⁰ Mbali wahuwila wamwenga wowalawile Chipulo na Chilene wahita Antiyokiya, na wandusa kulonga na wanhu weli siyo Wayahudi na kupeta Mbuli Inogile

ya Mndewa Yesu. ²¹ Ludabwa lwa Mndewa lukala hamwe nawo, na wanhu wengi wahuwila na wambwelela Mndewa.

²² Mbuli izo zihulikika na bumbila da wahuwila wa Chilisto da Yelusalemu, ivo wamtuma Balinaba yahite Antiyokiya. ²³ Viyafikile na kuwona unovu wa Mulungu kwa wanhu, kadeng'helela na kawalamba wagendelele kumuhuwila Mndewa kwa mizoyo yavo yose. ²⁴ Balinaba kakala munhu yanogile, kamema Muhe Yelile na uhuwilo, na wanhu wengi wambwelela Mndewa.

²⁵ Maabaho Balinaba kahita Taso kumzahila Sauli. ²⁶ Viyamfikile, kamgala Antiyokiya, na kwa mwaka mgima Balinaba na Sauli waiting'hana na wahuwila na wawafundiza wanhu wengi. Wanahina watangigwa wahuwila wa Chilisito kwa mwanduso uko Antiyokiya.

²⁷ Siku ziya walotezi wengi wa Mulungu weza Antiyokiya kulawa Yelusalemu. ²⁸ Imwe wawo yatangigwe Agabu kema, kalonga kwa udahi wa Muhe Yelile kuwa izalawilila nzala ng'hulu muna isi yose. Na nzala iyo ilawilila muna zisiku za mtawala Chilaudiyo. ²⁹ Wanahina walamula kuwa chila munhu fana viyodaha yagale chinhu chochoso muladi kuwataza wahuwila wayawe wowokala Yudeya. ³⁰ Watenda vino, wawatuma Balinaba na Sauli wagale hela kwa walala wa bumbila da wahuwila.

12

Manhesa mengi

¹ Siku ziya mfalume Helode kawagwila wahuwila wamwenga wa bumbila da wahuwila wa Chilisito, na kawagaza. ² Kawalongela wakalizi wamkome kwa panga Yakobo ndugu yake Yohana. ³ Viyawonile Wayahudi wanogeligwa na chiya chiyatendile, kagendelela na kahita kumgwila Petili. Yano yalawilila muna zisiku za Didugila da Magate hayanagumigwa Lusu. ⁴ Viyakomeleze kumgwila Petili kamwika mchifungo, muna yamakono ya mabumbila mane ya wakalizi wane wane. Helode kalonda Pasaka ihamala yamulekelele haulongozi ha wanhu. ⁵ Petili viyakalile yang'halii mchifungo, wahuwila wamtosela kwa Mulungu.

Petili kolekeleligwa

⁶ Ichilo chiya Helode yang'halii hanamulava Petili kunze haulongozi ha wanhu, Petili kakala kagona hagati ha wakalizi waidi, kazingilizigwa minyololo midi na wakala wokaliza ulwivi lwa ichifungo. ⁷ Bahobaho, msenga wa kuulanga wa Mndewa kalawila, bung'hulo dimwemwesa muna ichiheleto chiya. Msenga wa kuulanga iyo kamtowa Petili mulubavu na kamulamsa. Kalonga, "Hima! Inuka!" Na baho minyololo iwamzingilize muna yamakono ilagala. ⁸ Maabaho msenga wa kuulanga ija kamulongela, "Iyawale viwalo vako na vilatu vako." Petili katenda ivo. Maabaho kamulongela, "Iyawale koti jako na unisondelele." ⁹ Petili kamsondelela kunze ya ichifungo, mbali havimanyile bule yoyatendigwe na msenga wa kuulanga yakala yolawilila kweli, ila kagesa kawona malaguso.

10 Wafosa chituwo cha mwanduso cha wakalizi na che kaidi, maabaho wafika muna ulwivi lwa zuma lwa kwingilila muna dibululu. Lwivi luwafungukila lwenyewo, nawo walawa kunze. Viwakalile wang'halì wohita muna inzila imwe, bahaja msenga wa kuulanga iyo kamuleka Petili.

11 Petili viyavimanyile chochimulawilile, kalonga, "Lelo novimanya kweli kuwa Mndewa kamtuma msenga wake wa kuulanga yanilave muna yamakono ya Helode na kulawa chila chinhu chowachilolele Wayahudi chitendeke."

12 Viyakalile kogesa ivo, kahita kuna ikaye ya Maliya, mami yake Yohana, zina jake dimwenga Maliki. Uko wanhu wengi waiting'hana na kutosa. **13** Petili kahodiza ulwivi lwa kunze, na msang'hani yotangigwa Loda keza kumwidika. **14** Nayo viyamanyile dizi da Petili, kadeng'helelela ng'hani mbaka kakimbila bila kuvugula ulwivi na kawalongela wanhu kuwa Petili kema kunze ya ulwivi. **15** Wamulongela, "Kuna lukwale." Mbali ye ye kakanhamiza kulonga kuwa ikala ivo. Walonga, "Iyo ni msenga wa kuulanga wake!"

16 Petili kagendelela kuhodiza na viwavugule na kumuwona, wazanywa. **17** Petii kawapungila mkono wanyamale, kawalongela Mndewa viyamulavile muna ichifungo. Maabaho kawalongela wagale mbuli iyo kwa Yakobo na waja wahuwila wamwenga, maabaho kasegela kahita hanhu hamwenga.

18 Viifikile imitondo, wakalizi wengilwa na mkangagile kwa chiya chimulawilile Petili. **19** Helode kalagiliza wamzahile, mbali

hawamuwonile bule. Ivo kawauza waja iwakalizi na kalagiliza wakomigwe.

Maabaho Helode kasegela Yudeya kahita Kaisaliya, kakala uko lusita ludodo.

Ifa ya Helode

²⁰ Helodi kawehila ng'hani wanhu wa Tilo na Sidoni, ivo wahita hamwe kumulola. Teng'hu wa-tenda umbwiya na Balasito, yakalile msang'hani yokwaminika muna ikaye ya mfalume muladi yawataze. Maabaho wahita kwa Helode na wampula kuwe na tindiwalo, kwaviya zisi zawo zihuwilisa isi ya mfalume kupata ndiya.

²¹ Muna isiku yoisaguligwe Helode kayawala viwalo vake va chifalume na kakala muna ichigoda chake cha ufalume, kawalongela wanhu. ²² Wanhu walandula madizi, “Dino siyo dizi da munhu, mbali da imwe wa milungu!” ²³ Bahobaho msenga wa kuulanga wa Mndewa kamgwisa hasi Helode kwaviya hamtunhize Mulungu. Kadigwa na sango na kadanganika.

²⁴ Mbuli ya Mulungu igendelela na kwenela.

²⁵ Balinaba na Sauli viwakomeleze usang'hano wawo, wabwela kulawa Yelussalemu, wamsola Yohana yoyatangigwe Maliki.

13

Balinaba na Sauli wosaguligwa na kutumigwa

¹ Mgati mwa bumbila da wahuwila wa Chilisito da Antiyokiya kukala na walotezi wa Mulungu na wafundiza, nawo wakala Balinaba, na Sa-monni yoyatangigwe Mtitu, na Lukiyoo yolawila Chilene, na Sauli, na Manaeni yoyaleligwe na

Helode. ² Viwakalile wotosa kwa Mndewa na kufunga kuja, Muhe Yelile kawalongela, “Nibagulileni Balinaba na Sauli kwa ichimu cha sang'hano iniwatangile.”

³ Viwakomeleze kufunga na kutosa, wawekila makono na kawaleka wahita.

Uko Chipulo

⁴ Balinaba na Sauli wagaligwa na Muhe Yelile, wahulumukila Seleukiya, na kulawa uko wengila muna ingalawa mbaka Chipulo. ⁵ Viwafikile Salami, wapeta Mbuli ya Mulungu muna zikaye za kutosela za Wayahudi. Yohana Maliki kakala mtazi wavo.

⁶ Wahita visiwa vose va Pafo, uko wamfika Muyahudi imwe muhawi, mulotezi wa uvwizi yotangigwa Bali Yesu. ⁷ Munhu iyo kakala mbwiya wa Seligiyo Paulo, mkulu wa ichisiwa, munhu yeli na luti. Seligiyo Paulo kawatanga Balinaba na Sauli wahite kumwake kwaviya kalonda yahulike Mbuli ya Mulungu. ⁸ Mbali iyo imuhawi Bali Yesu, zina jake dimwenga Elima, kalonda yamtende imkulu ija wa ichisiwa yaleke kuhuwila na kaisosokanya nawo. ⁹ Mbali Sauli, zina jake dimwenga Paulo, kuno kamema Muhe Yelile, kambunhulila yameso Elima, ¹⁰ kalonga, “Weye mwana wa Mwihi! Weye ni mwihi wa chila chinhu chinogile. Kumema uvwizi na ubozi wose, na siku zose huleka bule kuuzeha ukweli wa Mndewa! ¹¹ Sambi mkono wa Mndewa wizakwamha, na weye kwizakuwa nhunhu na hwizawona bung'hulo da zuwa kwa lusita ludodo.”

Bahobaho kungugu na ziza vimwizila, na kahita uko na uko kolonda munhu wa

kumwamha mkono yamulangulize. ¹² Mkulu wa ichisiwa viyawonile yaja yalawilile, kahuwila kwaviya kazanywa kwa mafundizo ya mbuli za Mndewa.

Antiyokiya yili uko Pisidiya

¹³ Paulo na wayage wang'ola ingalawa kulawa Pafo mbaka Pelige, bululu da Pamfiliya. Uko Yohana Maliki kawaleka, kabwela Yelusalemu. ¹⁴ Wagendelela na umwanza kulawa Pelige kuhita Antiyokiya yili uko Pisidiya. Muna Isiku ya Mhumulo wengila mwiikaye ya kutosela na wakala hasi. ¹⁵ Chitabu cha Malagilizo ya Mulungu yoyamwing'hile Musa na ichitabu cha walotezi wa Mulungu havisomigwa, wakulu wa kaye ya kutosela ya Mulungu watuma usenga, “Wandugu, one muhawa na mbuli ya kuwalongela wanhu wano, walongeleni.” ¹⁶ Paulo kenuka kenula mkono wake na kandusa kulonga,

“Mweye Waisilaeli wayangu na mweye wanhu womumtosela Mulungu! Nitegelezeni!”

¹⁷ Mulungu wa wanhu wano wa Isilaeli kawasagula wasaho zetu, kuwatemela mate wanhu wawo baho hawakalile wageni muna isi ya Misili, na kwa udahi wake mkulu kawalava muna isi iyo ¹⁸ na kwa miyaka malongo mane kawafunyila umoyo kudibwilingu. ¹⁹ Kayabananga makabila saba muna isi ya Kanaani na kaweng'ha wanhu wake isi ija iwe yawo. ²⁰ Yano yose yakala kwa miyaka magana mane na malongo matano.

“Hamwande, Mulungu kaweng'ha walotezi wa Mulungu mbaka muna zisiku za mulotezi wa

Mulungu Samweli. ²¹ Maabaho wanhu viwapulile wawe na mfalume, Mulungu kaweng'ha Sauli, mwana wa Kishi wa kabila da Benjamini yawe mfalume wawo kwa chipindi cha miyaka malongo mane. ²² Mulungu viyamulavile Sauli, kamtenda Daudi yawe mfalume wawo. Mulungu kalonga mbuli ya Daudi, 'Nimuwona Daudi, mwana wa Yesu, munhu yaunogelete umoyo wangu. Yeye kezatenda chila chinhu chonimulonda yachitende.' ²³ Kulawa muna welesi wa Daudi, Mulungu kawagalila wanhu wa Isilaeli Mulopozi Yesu, fana viyalongile. ²⁴ Yang'hali Yesu hanakwandusa sang'hano yake, Yohana kawapetela wanhu wose wa Isilaeli waleke uhasanyi wawo na wabatizigwe. ²⁵ Nayo Yohana viyakalile kokomeleza usang'hano wake, kawalongela wanhu, 'Mweye mwogesa niye nayelihi? Si niye bule imumgoza. Mbali imwe kokwiza kuchisogo changu, iyo niye sifaya bule hata kwiinama na kufungula nzabi za vilatu vake.'

²⁶ "Waisilaeli wayangu, welesi wa Bulahimu, na mweye wanhu wose muli siyo Wayahudi womumtosela Mulungu, mbuli ino ya ulopozi igaligwa kumwetu. ²⁷ Wanhu wa Yelusalemu na walangulizi wawo hawavimanyile kuwa Yesu kakala yelihi, na hawavimanyile mbuli za walotezi zowosoma chila Isiku ya Mhumulo. Ivo wamtagusa Yesu fana walotezi viwalongile. ²⁸ Ingawa hawapatile chimu cha kumtagusa ifa, wamulamba Pilato yamkome. ²⁹ Viwakomeleze kutenda chiya chandikigwe muna Yamaandiko Yelile kwa ichimu chake, wamuhulumusa kulawa

muna umsalaba na wamwika muna dileme.
³⁰ Mbali Mulungu kamzilibula, ³¹ na kwa siku
 nyingi kakala kowoneka na waja woyengile
 nawo kulawa Galilaya kuhita Yelusalemu. Wawo
 sambi ni wakalangama wake kwa wanhu wa
 Isilaeli. ³² Na cheye chowapetela Mbuli Inogile,
 mbuli ija Mulungu iyailagane na wasaho zetu.
³³ Mulungu kaifikizila kumwetu cheye, iwana
 wawo chilagano icho kwa kumzilibula Yesu, fana
 viyandikikwe muna Izabuli yekaidi,

'Weye iyo mwanangu,
 diyelo niwa tati yako.'

³⁴ Mulungu kamzilibula na hamulekile lukuli
 lwake luwole muna dileme, Mulungu kalonga,
 'Nizakwing'ha balaka zelile na za kweli zoniila-
 gane na Daudi.'

³⁵ Na hanhu hamwenga muna ichitabu cha Zabuli
 kalonga

'Whizamuleka mtumigwa wako Yelile yawole
 muna dileme.'

³⁶ Kwaviya Daudi viyakomeleze kumsang'hanila
 Mulungu muna ugima wake, kadanganika na
 kawandigwa hamwe na wasaho zake, lukuli
 lwake luwola. ³⁷ Mbali Mulungu kamzilibula
 Yesu, na lukuli lwake haluwolile bule.

³⁸ "Ivo ndugu zangu nolonda muvimanyi
 kuwa kufosela Yesu, mbuli ya kulekeleligwa
 uhasanyi yopetigwa kumwenu, ³⁹ na chila munhu
 yomuhuwila Yesu kotendigwa yabagule vinhu
 vose vovimtenda yaleke kuwoneka kanoga
 haulongozi ha Mulungu kufosela Malagilizo
 ya Mulungu yoyamwing'hile Musa. ⁴⁰ Lelo

muiteganye sekemwize kupatigwa na yaja yalongigwe na walotezi wa Mulungu.

⁴¹ “Tegelezeni mweye muli wazeha,
sang'haneni mwage.

Kwaviya chinitenda sambi,
muna lusita lwenu ni chinhu chili hachihuwila,
hata fana munhu yahawalongela.”

⁴² Paulo na Balinaba viwakalile wolawa muna ikaye ya kumpulila Mulungu, wanhu wawalamba weze kulonga kaidi mbuli zino muna Isiku ya Mhumulo imwenga ⁴³ Mting'hano uwo viumalile, Wayahudi wengi na wanhu weli siyo Wayahudi wowakalile wosondelkela nzila ya kumsondelela Mulungu ya Chiyahudi wawasondelela Paulo na Balinaba. Watumigwa waho walonga nawo, wawaguma moyo wagendelele kukala muna un-ovu wa Mulungu.

⁴⁴ Isiku ya Mhumulo iwinzile, wanhu wose muna dibululu diya weza kutegeleza mbuli ya Mndewa. ⁴⁵ Mbali Wayahudi viwawonile mting'hano, wawona migongo, wailema mbuli ilongigwe na Paulo na wamuliga, ⁴⁶ Mbali Paulo na Balinaba wawedika bila kuwawonela chinyala, “Chilondeka chimulongeleni mweye teng'hu Mbuli ya Mulungu. Mbali kwaviya moilema na kuwona kuwa hamufaya bule kwa ugima wa siku zose. Lelo chomulekani mweye na kuwagalila wanhu weli siyo Wayahudi.

⁴⁷ Kwaviya Mndewa kachilagiliza vino,
Nikutenda uwe bung'hulo da wanhu weli siyo
Wayahudi,
muladi wanhu wa isi yose wadahe kukom-
boligwa.”

⁴⁸ Wanhu siyo Wayahudi viwahulike mbuli iyo wadeng'helela wautogola usenga wa Mndewa, waja wakalile wasaguligwe kupata ugima wa siku zose, wawa na uhuwilo.

⁴⁹ Mbuli ya Mndewa yenela chila hanhu mwiisi ija. ⁵⁰ Mbali Wayahudi wawatenda walume wakalile wolanguliza bululu na walangulizi wa wanaake siyo Wayahudi wowakalile womdumba Mulungu wawakong'hela Paulo na Balinaba na wawawinga kunze ya bululu ijo. ⁵¹ Watumigwa wakung'huna timbwisi dikalile muna imigulu yawo fana lamulo. Maabaho wahita Ikoniya. ⁵² Mbali wahuwila weli Antiyokiya wakala wamema deng'ho na Muhe Yelile.

14

Uko Ikoniya

¹ Uko Ikoniya mbuli zikala fana vizikalile kuja Antiokiya, Paulo na Balinaba wahita muna zikaye za kutosela za Wayahudi walonga kwa uganganamalo mbaka Wayahudi wengi na wanhu weli siyo Wayahudi wahuwila. ² Mbali Wayahudi weli hawahuwila wawasongeza wanhu weli siyo Wayahudi wawaleme wanhu wohuwila. ³ Paulo na Balinaba wakala lusita mwingi, walonga kwa uganganamalo mbuli ya Mndewa, iyo kalagusa kuwa usenga wa unovu wa Mulungu ukala kweli kwa kuweng'ha ludabwa lwa kutenda mauzauza na mawewedeko. ⁴ Wanhu wa isi ija waibagula, wamwenga wakala ubanzi wa Wayahudi na wamwenga ubanzi wa watumigwa.

⁵ Maabaho wanhu wamwenga weli siyo Wayahudi na Wayahudi, hamwe na walangulizi wawo, wailungila kuwatendela vihile watumigwa na kuwatowa na mabwe.

⁶ Watumigwa viwaimanyile mbuli iyo wakimbilia Lisitila na Delibe, isi ya Lukaniya na muna zisi zili habehi. ⁷ Uko wagendeleta kupeta Mbuli Inogile.

Paulo na Balinaba uko Lusitila na Delibe

⁸ Uko Lisitila kukala na munhu imwe yakalile mbetembete kwandusila kwelekigwa kwake na hadahile kugenda. ⁹ Kamtegeleza Paulo viyakalile yolonga, Paulo kamuwona kana uhuwilo wa kuhonyigwa, ivo kambunhulila yameso ¹⁰ na kamulandulila dizi, “Ima kwa magulu yako!” Bahaja munhu ija kazumha na kandusa kugenda. ¹¹ Lung'husesa lwa wanhu viwawonile chiyatendile Paulo, wandusa kulandula madizi yawo kwa ulonzi wa Chilukoniya, “Milungu iza kumwetu muna ivihanga fana va wanhu!” ¹² Balinaba katangigwa Zeu, na Paulo kwaviya ye ye iyo yakalile mulangulizi wa kulonga katangigwa Helime, ¹³ mkulu wa nhambiko wa imwe wa milungu yatangigwe Zeu, kaye yake ya kutosela ikala kunze mwa dibululu, kagala ng'ombe na maluwa kuna ulwivi lwa bululu kwaviya ye ye na mting'hano walonda walave nhosa kwa watumigwa.

¹⁴ Mbali watumigwa Paulo na Balinaba viwahulike ivo, wavidega viwalo vawo na wakimbilia muna ulung'husesa lwa wanhu na waguta nyangi, ¹⁵ “Habali motenda ivo? Cheye iviya

cha wanhu fana mweye. Chongalilani Mbuli Inogile muladi muleke mbuli zili si chinhu na mumuhindukile Mulungu yeli na ugima, yalumbile ulanga na isi na bahali na vinhu vose vili umo. ¹⁶ Umwaka Mulungu kawalekela wanhu wose watende viwolonda. ¹⁷ Kalagusa kuwa kabahano kwa yanogile yoyatendile viyatendile, kaweng'ha mvula kulawa kuulanga na mavuno kwa lusita lwake, kaweng'ha ndiya nyingi na kuwadeng'heleza mizoyo yenu.” ¹⁸ Ingawa watumigwa walonga ivo, ikala vidala kuwalemesa wanhu waleke kuwatambikila wawo.

¹⁹ Wayahudi wamwenga kulawa Antiyokiya na Ikoniya wawatenda wanhu wamtende vihile Paulo, wamtowa na mabwe na wambulula mbaka kunze ya dibululu, wagesa kadanganika. ²⁰ Mbali wanahina viwamzunguluke, kenuka na kabwela kaidi muna dibulu. Siku isondelele yeye na Balinaba wahita Delibe.

Kubwela Antiyokiya yili uko Siliya

²¹ Paulo na Balinaba wapeta Mbuli Inogile uko Delibe na wapata wanahina wengi. Maabaho wabwela Lisitila na Ikoniya na Antiyokiya. ²² Wawagangamiza wanahina mizoyo yawo wa mabululu yayo na wawalamba wakale muna uhuwilo. Wawafundiza, “Cholondeka chifosele muna yamanhesa mengi muladi kwingila muna Ufalume wa Mulungu.” ²³ Paulo na Balinaba viwakomeleze kuwasagulila walala muna chila bumbila da wahuwila wa Chilisito na kutambika hamwe na kufunga waweka muna yamakono ya Mndewa wowamuhiuwile. ²⁴ Maabaho Paulo na Balinaba wahita kufosela muna iisi ya Pisidiya,

wafika Pamfiliya. ²⁵ Kuja Pelige wapeta Mbuli Inogile na maabaho wahita Ataliya.

²⁶ Kulawa Ataliya, wengila muna ingalawa, wabwela Antiyokiya. Hanhu howapuliligwe unovu wa Mulungu kwa sang'hano ija yowaikomeleze sambi. ²⁷ Viwafikile Antiyokiya, waiting'hana hamwe na wanhu wa bumbila wa wahuwila wa Chilisito, wawalongela vinhu vose viyatendile Mulungu hamwe nawo, na viyawavugulile ulwivi lwa uhuwilo wanhu weli siyo Wayahudi. ²⁸ Na wakala uko kwa lusita mwingi hamwe na wanahina.

15

Mting'hano uko Yelusalemu

¹ Wanhu wamwenga weza Antiyokiya kulawa Yudeya na wandusa kuwafundiza wahuwila, "One hamwingile ulungwana fana Malagilizo ya Mulungu yoyamwing'hile Musa viyolonga, hamudaha bule kulopoligwa." ² Mbuli ino iwatenda Paulo na Balinaba waihasanye nawo. Ivo Paulo na Balinaba wasaguligwa hamwe na wahuwila wamwenga wa Antiyokiya wahite Yelusalemu kuwalola watumigwa na walala kwa ichimu cha mbuli iyo.

³ Wagaligwa na wahuwila, na viwakalile wohita kufosela Foinike na Samaliya, wawalongela mbuli za kukomboligwa kwa wanhu weli siyo Wayahudi. Mbuli ino iwadeng'heleza ng'hani wahuwila wose. ⁴ Viwafikile Yelusalemu wahokiligwa na wanhu wohuwila na watumigwa na walala, nawo wawalongela yose Mulungu

yoyatendile kufosela wawo. ⁵ Mbali wanhu wamwenga wahuwile kulawa muna dibumbila da Mafalisayo wema na walonga, “Wanhu weli siyo Wayahudi wolondeka wamhe Malagilizo ya Mulungu yoyamwing'hile Musa.”

⁶ Watumigwa na walala waiting'hana hamwe muladi walonganye mbuza iyo. ⁷ Viwakomeleze kulonganya, Petili kema na kalonga, “Ndugu zangu, movimanya kuwa umwaka Mulungu kanisagula kumwenu niwapetele Mbuli Inogile wanhu weli siyo Wayahudi, muladi wahulike na wahuwile. ⁸ Mulungu yomanya magesa ya chila munhu kalagusa kuwa kawatogola wanhu weli siyo Wayahudi kwa kuweng'ha Muhe Yelile fana viya viyachitendele cheye. ⁹ Hatendile ubagulo wowose hagati yetu cheye na wawo, kawalekelela uhasanyi wawo kwaviya wamuuhuwila. ¹⁰ Lelo habali sambi momgeza Mulungu kwa kuwatwika mbahaha zizamile wanhu waja womuhuwila Yesu, mbahaha ziya cheye wala wasaho zetu hachidaha kwinula? ¹¹ Bule! Chohuwila na kukomboligwa kwa unovu wa Mndewa Yesu, fana viya viweli wawo.”

¹² Bumbila jose dikala hupi dowategeleza Balinaba na Paulo viwosimulila mauzauza na mawewedeko yoyatendile Mulungu kwa wanhu weli siyo Wayahudi kufosela wawo. ¹³ Viwakomeleze kulonga, Yakobo kandusa kulonga, “Ndugu zangu nitegelezeni! ¹⁴ Saimoni kachilongela viya Mulungu viyawatendele wanhu weli siyo Wayahudi baho mwanduso, kawasagula wamwenga wawo wawe wanhu wake. ¹⁵ Mbuli zino zilinga fana mbuli za walotezi

wa Mulungu, fana Maandiko Yelile viyolonga.

16 “Mndewa kalonga,
 ‘Zihamala mbuli zino nizabwela
 na nizazenga kaidi ufalume wa Daudi.
 Nizazenga kaidi mahame yake
 na nizaugangamiza kaidi.

17 Na ivo wanhu wose wasigale wamzahile Mn-
 dewa,
 wanhu wose weli siyo Wayahudi woniwatangile
 wawe wangu.

18 Ivo viyalongile Mndewa, yatendile mbuli ino
 imanyike kulawa umwaka.’”

19 Yakobo kagendelela kulonga, “Lelo niye
 nolamula vino, chileke kuwagaza wanhu weli
 siyo Wayahudi wowamuhindukile Mulungu.

20 Mbali chiwagalile baluwa kuwalongela
 sekewaje ndiya zambule mwiko kwa kutambikila
 nyang'hiti za milungu, wayepule na uashelati
 na sekewaje ng'onyo jojose dibobotoligwe na
 sekewang'we damu. **21** Kwaviya kulawa umwaka
 Malagilizo ya Mulungu yoyamwing'hile Musa
 yakala yosomigwa muna zikaye za kutosela chila
 Isiku ya Mhumulo, na mbuli zake zipetigwa chila
 bululu.”

Usenga kwa wahuwila weli siyo Wayahudi

22 Maabaho watumigwa na walala hamwe
 na wahuwila wose, walamula kusagula wanhu
 mgati mmwawo wa kuwagala Antiyokiya hamwe
 na Paulo na Balinaba. Wawasagula Yuda
 yatangigwe Balisaba na Sila. Wawo wakala
 walangulizi mgati mwa wahuwila. **23** Watuma
 usenga uno,

“Ndugu zetu wose muli siyo Wayahudi womukala Antiyokiya na Siliya na Chilikiya, cheye watumigwa na walala ndugu zenu, chomulamsani. ²⁴ Kwaviya chihulika kuwa wanhu wengi walawile kumwetu wawagaza kwa kuyagiza mizoyo yenu kwa mbuli zavo, mbali hachiwatumile bule. ²⁵ Ivo chose chiitogolela kuwasagula wanhu wamwenga na kuwatuma kumwenu hamwe na mambwiya zetu Balinaba na Paulo. ²⁶ Wawo waulava ugima wawo kwa ichimu cha zina da Mndewa wetu Yesu Chilisito. ²⁷ Lelo chiwatura Yuda na Sila kumwenu. Wawo wezalonga wenyewo chiya chochiwandikile. ²⁸ Chiwona vinoga kwa Muhe Yelile na kwa cheye chileke kumtwikani mbahaha zizamile kufosa yano yomulondeka kuyamanya. ²⁹ Lelo muyepule na vinhu vitambikiligwe nyang'hiti. Sekemuje damu, sekemuje nyama zifidigwe na sekemutende uashelati. Muhayepula na yayo motenda yanogile.”

³⁰ Ivo waileka na wahita Antiyokiya, uko wawatanga wahuwila wose na waweng'ha usenga uwo. ³¹ Wanhu viwasomile usenga uwo, wadeng'helela ng'hani kwaviya usenga uja uwaguma moyo. ³² Maabaho Yuda na Sila kwaviya wawo wenyewo wakala walotezi wa Mulungu, walonga mengi kuwaguma moyo na kuweng'ha nguvu wahuwila. ³³ Viwakomeleze kukala uko, wanhu wowahuwile wa Antiokiya wawalaga, wawalondela tindiwalo, maabaho wabwela Yelusalemu kwa waja wakalile wawatumile. ³⁴ Mbali Sila kawona vinoga kukala uko. ³⁵ Paulo na Balinaba wasigala uko

Antiyokiya, wawo na wanhu wamwenga wengi wafundiza na wapeta Mbuli Inogile ya Mndewa.

Paulo na Balinaba woigola

³⁶ Vizifosile siku nyingi, Paulo kamulongela Balinaba, “Haya chibwele kuchisogo chikawalaule wanhu wohuwila muna yamabululu yose yochipetile Mbuli Inogile ya Mndewa na kulola viwogendeleta.” ³⁷ Balinaba kalonda kumsola Yohana yotangigwa Maliki wahite nayo, ³⁸ mbali Paulo hagesile kuwa vinoga kumsola Yohana, kwaviya halondile kukala nawo mbaka uhelelo wa sang'hano yawo, mbali Yohana kabwela na kawaleka Pamfiliya. ³⁹ Maabaho waihasanya ng'hani mbaka waigola. Balinaba kamsola Maliki wahita Chipulo. ⁴⁰ Mbali Paulo kamsagula Sila na wahuwila wa hanhu baho viwakomeleze kumwika muna unovu wa Mndewa, kasegela. ⁴¹ Kafosela Siliya na Chilikiya, kuwaguma moyo wahuwila.

16

Timoseyo koilumba na Paulo na Sila

¹ Paulo kafika Delibe na Lisitila, uko kukala na munhu imwe yomuhuwila Yesu. Munhu iyo katangigwa Timoseyo. Mami yake kakala Muyahudi yoyamuhuwile Mndewa, mbali tati yake kakala siyo Muyahudi. ² Wahuwila wose wa Lisitila na Ikoniya wamulongela yanogile Timoseyo. ³ Paulo kalonda yamsole Timoseyo yahite nayo, ivo kamwingiza ulungwana kwaviya Wayahudi wakalile isi ija wavimanya kuwa tati yake Timoseyo kakala Mgiliki. ⁴ Na viwakalile

wang'hali wofosa muna yamabululu, waweng'ha wanhu waja malagilizo yoyalavigwe na watumigwa na walala wa Yelusalemu, wawalongela wayamhe. ⁵ Ivo wahuwila wongezeka kuwa na nguvu muna uhuwilo na wanhu wongezeka chila siku.

Malaguso ya Paulo

⁶ Wafosa muna isi ya Filigiya na Galatiya kwaviya Muhe Yelile kawalemesa sekewapete usenga muna zisi za Asiya. ⁷ Viwafikile hana imhaka na Misiya, walonda wahite Bisiniya, mbali Muhe wa Yesu kawalemesa. ⁸ Wafosela Misiya, wahulumukila Tulowa, ⁹ Chilo chiya Paulo kawona malaguso ya munhu wa Makedoniya kema, kamulamba, kalonga, “Izo Mekodoniya uchitaze!” ¹⁰ Paulo viyakomeleze kuwona malaguso, baho chiisasala kuhita Makedoniya, kwaviya chiwona kuwa Mulungu kachitanga chikawapetele Mbuli Inogile wanhu wa uko.

Lidiya kokomboka uko Filipi

¹¹ Kulawa Tulowa chikwela ngalawa mbaka Sametilake, siku diwinzile chifika Neapoli. ¹² Kulawa uko chihita isi ya Filipi, bululu kulu dili muna isi ya Makedoniya, hanhu heli na mtawala wa Chilumi. Chikala muna dibululu dino kwa siku nyingi. ¹³ Muna Isiku ya Mhumulo chilawa kunze ya dibululu na chihita kuna ulwanda, hanhu haja chigesa hana hanhu ha Wayahudi kuiting'hana hamwe kutosa. Chikala hasi na chilonga na wanaake wowaiting'hane haja. ¹⁴ Mgati mwa iwaja wowachihulike kukala na mwanamke imwe yomdumba Mulungu. Zina jake Lidiya,

mwanamke iyo kolawa muna dibululu da Siyatila. Iyo kakala kochuuza viwalo vidung'hu va hela nyingi. Mndewa kafungula moyo wake na kahokela yaja yoyalongile Paulo. ¹⁵ Yeye na wanhu wa kaye yake viwakomeleze kubatizingwa kachilamba chihite ukaye yake, kalonga, “One muniwona niye nomuhuwila Mndewa, izoni mukale ukaye yangu.” Na kachilamba ng'hani chihite.

Paulo na Sila wokwikigwa muna ichifungo

¹⁶ Siku dimwe vichikalile chohita hanhu ha nhambiko, mndele imwe yakalile na chinyamkela wa kulagula kaiting'hana na cheye. Kakala kawapatila wenevale wake hela nyingi kwa ulaguzi wake. ¹⁷ Kamuinza Paulo na cheye kuno koguta nyangi, “Wanhu wano ni wasang'hani wa Mullungu mkulu yeli uchanyha! Womulongelani viya vondamukomboligwe!” ¹⁸ Katenda ivo kwa siku nyingi mbali Paulo havilondile, kamuhindukila na kamulongela iyo, “Kwa zina da Yesu Chilisito, nokulongela mulawe munhu ino!” Bahobaho chinyamkela kamulawa munhu ija.

¹⁹ Wenevale wa mndele ija viwawonile lolelo da kupata sente dimala, wawagwila Paulo na Sila na wawabulula mbaka waugulila vinhu haulongozi ha iwakulu. ²⁰ Wawagala haulongozi ha wakulu wa Chilumi na walonga, “Wanhu wano ni Wayahudi na wotenda ndwagi muna dibululu jetu. ²¹ Wofundiza vihendo vavo viya havilon-deka na malagilizo yetu, cheye ni wakaya wa Loma na hachidaha bule kutogola vihendo vino.”

²² Lung'husesa lwa wanhu wailumba na kuwalema Paulo na Sila.

Maabaho wakulu wawahambula iviwalo Paulo na Sila, na walagiliza walanhigwe mibalati.

²³ Viwakomeleze kuwalanha wawaguma muna ichifungo, mkalizi wa chifungo kalagiliza wakalizigwe ng'hani. ²⁴ Nay o viyapatile malagilizo yayo, kawaguma muna ichifungo cha mgati, kawafunga migulu yawo na chibawo.

²⁵ Ichilo chikulu Paulo na Sila wakala wotosa na kwimba nyila za kumtogoza Mulungu kuno wafungigwe wamwenga wakala wotegeleza.

²⁶ Bahobaho kulawila nyukwa nyukwa kulu da isi, mbaka mhanda za ichifungo zitingisigwa na zinyivi zivuguka na minyololo yawo ihagaya.

²⁷ Mkalizi wa ichifungo viyalamke na kuwona zinyivi za ichifungo zivuguligwa, kagesa kuwa wafungwa wose wakala wakimbila. Ivo kasomola zele jake kalonda kuikoma mwenyewo. ²⁸ Mbali Paulo kalonga kwa dizi kulu, “Sekeuikome mwenyewo! Wose chabahano!”

²⁹ Mkalizi wa ichifungo kapula yagaliligwe chitasa, kakimbilila kuna ichiheleto, katumbala mavindi haulongozi ha Paulo na Sila kuno kogudemeka.

³⁰ Maabaho kawalava kunze kawaiza, “Wenevale, nolondeka nitende choni muladi nilopoligwe!” ³¹ Wamwidika, “Muhuwile Mndewa Yesu, na kwizakomboka weye hamwe na kaye yako.” ³² Maabaho wampetela mbuli ya Mndewa, ye ye hamwe na wanhu wamwenga wose muna ikaye yake. ³³ Ichilo chiya imkalizi wa chifungo kawasola Paulo na Sila na kawasunha

vilonda vawo, na bahobaho yeye na wanhu wa kaye yake wabatizingwa. ³⁴ Maabaho kawasola Paulo na Sila kawagala kuna ikaye yake na kaweng'ha ndiya waje. Yeye na wanhu wa kaye yake wadeng'helela kwaviya lelo womuhuwila Mulungu.

³⁵ Imitondo yake wakulu wa Loma wawatuma wakulu wa wawakalizi kwa wakalizi wa chifungo na kawalongela, "Walekeni wanhu waja wahite." ³⁶ Ija imkalizi wa chifungo kamulongela Paulo, "Wakulu wa Loma walagiliza weye na Sila mulekeliligwe. Lelo modaha kusegela, hiteni kwa tindiwalo." ³⁷ Mbali Paulo kamulongela mkulu wa wakalizi, "Wachilanha mibalati haulongozi ha wanhu wose bila ya kuchitagusa, ingawa cheye ni Waloma. Maabaho wachika muna ichifungo. Lelo wolonda wachilave chinyele nyele. Aka! Leka weze wachilave wenyewo."

³⁸ Wakulu wa wakalizi wawalongela wakulu wa Loma, na viwahulike kuwa Paulo na Sila wakala wanhu wa Loma, wadumba ng'hani. ³⁹ Ivo weza na kuwalamba, maabaho wawalava kunze ya ichifungo na kuwalamba wasegela muna dibululu diya. ⁴⁰ Paulo na Sila viwalawile muna ichifungo na kuhita kuna ikaye ya Lidiya. Uko waiting'hana na wahuwila, wawalongela mbuli za kuwaguma moyo, maabaho wasegela.

17

Uko Sesalonike

¹ Paulo na Sila wafosela Amfipoli na Apoloniya wahita mbaka Sesalonike, uko kukala na kaye ya kutosela ya Wayahudi. ² Fana chihendo chake,

Paulo kahita kuna ikaye ija ya kumpulila Muluungu. Kalonga na wanhu kwa siku za Mhumulo matatu, kwa kusang'hanila Maandiko Yelile,³ kawalongela na kawafambulila Yamaandiko Yelile na kawalongela kuwa Chilisito Mulopozi kolondeka yagazigwe na kuzilibuka. Paulo kalonga, “Yesu ino yoniwapetela mbuli zake, ni-
iyo Chilisito Mulopozi.”⁴ Wayahudi wamwenga wahuwila na wailumba na Paulo na Sila, na bumbila kulu da Wagiliki wowamdumbile Muluungu na wanaake wamwenga walangulizi iviya wahuwila.

⁵ Mbali Wayahudi wawawonela migongo, wasola wanhu welibule usang'hano, watenda chibumbila na wandusa ndwagi muna dibululu jose waizila kaye ya Yasoni wohuwila kuwapata umo na Paulo na Sila muladi wawagale haiwanhu.⁶ Mbali viwawapuwile, wawagwila Yasoni na wahuwila wamwenga na wawagala haulongozi ha walangulizi wa dibululu na walandula madizi, “Paulo na Sila wagala magayo chila hanhu! Sambi weza muna dibululu jetu.⁷ Na Yasoni kawahokela ukaye yake. Wose walema kutenda chiyalagilize mfalume wa Loma na walonga hambwe kuna mfalume imwenga, zina jake Yesu.”

⁸ Wakulu wa isi na wanhu wamwenga viwahu-like ivo wehilwa ng'hani.⁹ Wakulu wawo watoza faini Yasoni na wayage, maabaho wawaleka wasegela.

Uko Beleya

¹⁰ Ichilo vichingile wahuwila wawatuma Paulo na Sila uko Beleya. Viwafikile uko, wahita mwii-kaye ya kutosela ya Wayahudi. ¹¹ Wanhu wa Beleya wakala wotegeleza goya kuwafosa wanhu wa Sesalonike. Wauhokela usenga uja wa Mulungu kwa deng'ho, na chila siku wakala woyapekula Yamaandiko Yelile muladi wawone fana Paulo kolonga kweli. ¹² Wayahudi wengi wahuwila na wanaake wengi wa Chiyunani weli na udahi na walume wengi wa Chiyunani iviya wahuwila.

¹³ Mbali Wayahudi wa Sesalonike viwahulike Paulo kopeta Mbuli ya Mulungu uko Beleya iviya, wahita uko na wandusa kuwakong'hela wanhu na ndwagi. ¹⁴ Bahobaho wahuwila wamgala Paulo mhwani. Mbali Sila na Timoseyo wasigala uko Beleya. ¹⁵ Wanhu wowamsolile Paulo, wahita nayo mbaka Asene. Maabaho wabwela mbaka Beleya wakala na malagilizo kulawa kwa Paulo kuwa Sila na Timoseyo sekewakalame kumson-delela Paulo.

Uko Asene

¹⁶ Paulo viyakalile yowagoza Sila na Timoseyo uko Asene, kehilwa ng'hani muna umoyo wake viyawonile bululu diya dimema nyang'hit za milungu. ¹⁷ Ivo kakala mwii-kaye ya kutosela kakala yolonga na Wayahudi na wanhu weli siyo Wayahudi wowomtosela Mulungu, na chila siku kakala kowasimulila wanhu wakalile muumwingi. ¹⁸ Wamwenga wowainzile mafundizo ya Epikulo na Sitoiki waibishila nayo.

Wamwenga walonga, “Kolonda kulonga choni ino mbozi?” Wamwenga wedika, “Yowoneka fana kopeta mbuli ya milungu imwenga.” Walonga

ivo kwaviya Paulo kakala kopeta mbuli ya Yesu na mbuli ya uzilibuko,¹⁹ Ivo wamsola Paulo, wamgala haulongozi ha ichitala cha bululu da Aleopoko na walonga, “Cholonda kuvimanya ma-fundizo yako ya sambi yolonga choni.²⁰ Mbuli zimwenga zochihulike kolonga ni za unzonza kumwetu, na cholonda kuvimanya fambulo da mbuli zino.”²¹ Wanhu wose wa Asene na wageni wowokala umo wasang'hanila lusita lwavo lwose kulonga na huhulika chinhu cha sambi.

²² Paulo kema haulongozi ha ichitala cha bululu na kalonga, “Nowona kuwa chila munhu wa Asene komzahila Mulungu.²³ Kwaviya vinikalile nofosa na kulola goya hanhu homutosela, niwona chilingo chandikigwa, ‘Kwa Mulungu hamanyika.’ Lelo niye nowapetela mbuli za iyo imumtosela bila kummanyika.

²⁴ “Mulungu yalumbile isi na ulanga na vinhu vose vili muno ni Mndewa wa ulanga na isi, hakala muna zikaye za imwe wa milungu zozizengigwe na wanhu.²⁵ Iviya hasang'hanilwa kwa makono ya wanhu, fana viya kolonda chochouse, kwaviya yeye mwenyewo koweng'ha wanhu wose ugima na muhe na vinhu vose.²⁶ Kulawa kwa munhu imwe, kalumba wanhu wa chila isi na kawatenda wakale muna isi yose. Kalamula kulawa umwaka, zuwaki na kulihi kuwakalile wanhu wawo.²⁷ Katenda vino muladi wanhu wamzahile na wamsondelele hata kwa kumdalisa yapete kudalisigwa. Mulungu heli kutali na cheye bule.²⁸ Fana munhu imwe viyalongile,

‘Mgati yake yeye chokala na chogenda na kuwa na

ugima wetu.'

Fana imwe wenu imtunga wila viyalongile,
'Cheye wose ni welesi wake.'

²⁹ Ivo kwaviya cheye chawana wa Mulungu, hachilondeka kulonga kuwa Mulungu kalinga fana zahabu hebu hela hebu dibwe, vinhu vitendigwa goya kwa ubala wa wanhu.

³⁰ Mulungu katenda fana viya halola lusita luja wanhu viwakalile hawammanyile, mbali sambi kowalongela wanhu wose chila hanhu waleke uhasanyi wawo. ³¹ Kwaviya Mulungu keka siku yonda yawataguse wanhu wa isi yose viilondeka kwa munhu ija iyamsagule. Mulungu kalagusa yano yose kwa kumzilibula iyo!" ³² Viwahulike Paulo kolonga mbuli ya kuzilibuka, wamwenga wamzeha, mbali wamwenga walonga, "Cholonda chihulike kaidi mbuli ino." ³³ Ivo Paulo kasegela kuna umting'hano. ³⁴ Wanhu wamwenga wamsondelela na wahuwila, imwe wawo kakala Dionisiyo, munhu wa chitala. Uko iviya kukala na mwanamke yatangigwe Damalisi na wanhu wamwenga.

18

Uko Kolimso

¹ Maabaho Paulo kasegela Asene kahita Kolimso. ² Uko Kolimso kamting'hana Muyahudi imwe yotangigwa Akila, yoyelekigwe na Ponto, yoyezile na muke wake Pilisika kulawa Italiya siku ziya, kwaviya mtawala Chilaudiyo kawalagiliza Wayahudi wose walawe Loma. Ivo Paulo kahita kuwalola, ³ na kakala na kusang'hana nawo, kwaviya ye ye kakala kosona

mahema fana wawo. ⁴ Chila Isiku ya Mhumulo kakala kolonga na wanhu muna ikaye ya kutosela, kageza kuwakwenhula Wayahudi na Wagiliki.

⁵ Sila na Timoseyo viwafikile kulawa Makedoniya, Paulo kasang'hanila lusita lwake lwose kuwapetela Wayahudi kuwa Yesu iyo Chilisito Mulopozi. ⁶ Viwaibishile nayo na kumuliga, kalagusa kuwa hatogole kwa kukung'hunha viwalo vake na kuwalongela, "Mwahaga, manye wenyewo! Niye namwabule, kwandusila sambi nizahita kwa wanhu weli siyo Wayahudi." ⁷ Maabaho Paulo kasegela, kahita kukala muna ikaye ya munhu yeli siyo Muyahudi, zina jake Tito Yusito, munhu yomtambikila Mulungu, kaye yake ikala habehi na kaye ya kutosela. ⁸ Chilisipo, yakalile mkulu wa kaye ya kutosela ya Mulungu, kamuhuwila Mndewa, hamwe na kaye yake yose. Wanhu wamwenga wengi uko Kolinso wahulika usenga, wahuwila na wabatizigwa.

⁹ Chilo chimwe Mndewa kamulongela Paulo muna yamalaguso, "Sekeudumbe, gendelela ku-peta na wala sekeunyamale, ¹⁰ kwaviya niye na-hamwe na weye. Habule munhu yodaha kukulu-miza na kukubananga, kwaviya niye nina wanhu wengi muna dibululu dino." ¹¹ Paulo kakala uko lusita lwa mwaka umwe na miezi sita, kowafun-diza wanhu mbuli ya Mulungu.

¹² Galiyo viyakalile mkulu wa Akaya, Wayahudi waiting'hana hamwe, wamgwila Paulo na wamgala kuna ichitala. ¹³ Walonga, "Munhu ino kowatenda wanhu wamtosele Mulungu

bila kusondelela Malagilizo ya Mulungu yoyamwing'hile Musa!"

¹⁴ Paulo viyalondile kulonga, Galiyo kawalongela Wayahudi, "One iwile mbuli ya ubamanyi hebu ya wihi, nihadahile kumtegelezani. ¹⁵ Mbali kwaviya mbuli zino na mazina ya malagilizo ni venu mweye, lamuleni mweye wenyewo. Niye sizakuwa mulamuzi wa mbuli zino!" ¹⁶ Maabaho kawalava kunze ya ichitala. ¹⁷ Wawo wose wamgwila Sositene, mkulu wa kaye ya kutosela ya Mulungu, na wamtowa haulongozi ha ichitala. Mbali Galiyo hagesile mbuli iyo hata chidogo.

Paulo kobwela Antiyokiya

¹⁸ Paulo kakala yang'halo na waja wanhu wahuwile uko Kolimso kwa siku nyngi, kahita na Pilisika na Akila mbaka Siliya. Yang'halo hanasegela Kemkeliya, kawegula mvili zake kwa chimu cha chilagano chiyekile. ¹⁹ Wafika Efeso, uko Paulo kawaleka Pilisila na Akila. Kengila mwiikaye ya kutosela na kalonga na Wayahudi. ²⁰ Bahlo wamulamba yakale lusita lutali, mbali ye ye hatogole bule. ²¹ Mbali viyakalile kosegela, kawalongela, "One Mulungu yahalonda nizakwiza kumwenu kaidi." Maabaho kakwela muna ingalawa kasegela Efeso. ²² Viyafikile Kaisaliya, kahita Yelusalemu na kuwalamusia wahuwila, maabaho kahita Antiyokiya.

²³ Kakala uko lusita ludodo, maabaho kagen-delela na umwanza kwa kufosela mgati mwa isi ya Galatiya na Filigiya kuno kowaguma moyo wanhu waja wowamsondelele Yesu.

Apolo uko Efeso na Kolimso

²⁴ Chipindi icho Muyahudi imwe yotangigwa Apolo, mwelekwa wa Waisikandaliya, kafika Efeso. Iyo kakala munhu yeli na udahi na yamanyile vinogile Yamaandiko Yelile. ²⁵ Munhu iyo kakala kafundizigwa nzila ya Mndewa na kwaviya muhe wake ukala wodinhila, kandusa kulonga na kufundiza kwa unovu mbuli za Yesu, mbali kammanya Yohana na viya viyakalile kowabatiza wanhu. ²⁶ Kandusa kulonga bila kudumba mwiikaye ya kutosela. Pilisika na Akila viwamuhulike, wamsola ukaye yawo na wamfambulila vinogile Nzila ya Mulungu.

²⁷ Apolo viyalondile kuhita Akaya, wahuwila wa Efeso wamtaza kwa kuwandikila usenga wahuwila wa Akaya wamuhokele. Nayu viyafikile uko kawataza ng'hani waja wowakalile wahuwila kwa unovu wa Mulungu. ²⁸ Kwaviya kawahuma ng'hani Wayahudi haulongozi ha wanhu wose, kalagusa kulawa muna Yamaandiko Yelile kuwa Yesu ni Chilisito Mulopozi.

19

Paulo uko Efeso

¹ Apolo viyakalile Kolimso, Paulo kafosa zisi zili muna ivilima na kafika Efeso. Uko kawafika wanhu wamwenga wowamsondelele Yesu, ² kawauza, “Vino vimuwile wahuwila mumuhokela Muhe Yelile?”

Wamwidika, “Aka, hata kuhulika kuwa kuna Muhe Yelile hachinahulika bule.”

³ Paulo kawauza, “Lelo mubatizigwa ubatizo ulihi?”

Wamwidika, “Ubatizo uyabatize Yohana.”

⁴ Paulo kalonga, “Ubatizo uyabatize Yohana ukala kwa ichimu cha wanhu waja wasamhile uhasanyi wawo, na kawalongela wanhu wa Isilaeli wamuuhuwile munhu ija yokwiza kuchisogo chake, niiyo Yesu.”

⁵ Viwahulike ivo, wabatizigwa kwa zina da Mndewa Yesu. ⁶ Paulo viyawekile makono yake, Muhe Yelile kawahumulukila, wandusa kulonga ulonzi umwenga na kulotela. ⁷ Wakala walume longo na waidi.

⁸ Paulo kengila mwiikaye ya kutosela na kulonga na wanhu bila kudumba kwa lusita lwa miyezi mitatu, kageza kuwakwesa weze muna Ufalume wa Mulungu. ⁹ Mbali wamwenga wakala na mizoyo midala ivo hawatogole bule, na wailonga vihile mbuli ya Mndewa. Ivo Paulo kawaleka na kawasola wowahuwile na kulonga nawo chila siku muna ikaye ya kufundizila ya munhu imwe yatangigwe Tilano. ¹⁰ Mbuli zino zigendelela kwa lusita lwa miyaka midi, muladi wanhu wose wokala muna ikaye ya isi ya Asiya, Wayahudi na wanhu weli siyo Wayahudi, wahulike mbuli ya Mndewa.

Wana wa Sikewa

¹¹ Mulungu katenda mauzauza makulu kufosela Paulo. ¹² Hata vitambala na viwalo vovilawile mulukuli va sang'hano voyayawale kavigala kwa watamu, na watamu wawo wahonyigwa mitamu yawo na vinyamkela viwalawa. ¹³ Wayahudi wamwenga waja wakalile wolava vinyamkela wahita uko na uko wogeza kusang'hanila zina da Yesu. Wawalongela waja wakumbigwe na

vinyamkela, “Nowalongela kwa zina da Yesu, ija yopetigwa na Paulo.” ¹⁴ Kukala na ndugu saba wa tata imwe, Muyahudi yatangigwe Sikewa mkulu wa nhambiko, watenda ivo.

¹⁵ Mbali chinyamkela kawalongela, “Yesu nimmanya na Paulo nimmanya, mbali mweye wawo weliji?” ¹⁶ Maabaho munhu ija yakalile na chinyamkela kawazumhila wose kawadaha kawahuma ludabwa na wawo wana wa Sikewa wakimbila kunze mwa kaye ija wakala mwazi na wakala na vilonda.

¹⁷ Wayahudi wose na wanhu weli siyo Wayahudi wakalile Efeso wahulika mbuli ino, wose wadumba ng'hani, na zina da Mndewa Yesu ding'higwa nhogolwa ng'hulu. ¹⁸ Wanhu wengi wowahuwile weza, wasamha sang'hano zawo zihile haulongozi ha wanhu. ¹⁹ Wanhu wamwenga wakalile wotenda uhawi wavigala vitabu vavo na wavilunguza haulongozi ha wanhu. Viwapetile bei ya vitabu ivo, wawona yodaha kufika hela magana magana matano. ²⁰ Ivo mbuli ya Mndewa yenela na kuwa na ludabwa lukulu.

Tibwilitibwili uko Efeso

²¹ Vinhu vino vivikomelezeke, Paulo kalamula yahite Yelusalemu kafosela Makedoniya na Akaya, kalonga, “Nihafika uko, iviya nolondigwa nihite Loma.” ²² Ivo kawatuma waidi wa watumigwa wake, Timoseyo na Elasito wahite Makedoniya, ye ye mwenyewo kakala kuna mkowa wa Asiya.

²³ Siku izo uko Efeso kulawilila tibwilitibwili kulu kwa ichimu cha Nzila ya Mndewa. ²⁴ Kukala

na munhu imwe zina jake Demetiliyo, iyo kakala mfuwa hela yoyakalile kotenda vikaye nya hela nya nyang'hiti nya Alitemi. Sang'hano iyo iwatenda Demeteliyo na wayage kuwagalila wahanzi faida nyingi. ²⁵ Demeteliyo kawatanga wose hamwe na wanhu wamwenga wakalile na sang'hano ilingile fana ivo na kawalongela, "Walume, movimanya kuwa chopata hela nyingi muna isang'hano ino. ²⁶ Lelo modaha kuwona na kuhulika mweye wenyewo yaja yoyotenda Paulo. Kawakong'hela na kuwahindula wanhu watogole kuwa milungu itendigwa na wanhu siyo milungu hata chidogo, siyo Efeso muhala mbali mikowa yose ya Asiya. ²⁷ Ivo kuna ng'hondo kuwa sang'hano yetu izakuwa na zina dihile. Siyo ivo muhala, mbali mbuli iyo yodaha kuitenda mwiikaye ya Alitemi imwe wa milungu kuwa siyo chinhu cha mana na ukulu wake wizabanangika. Alitemi iyo imwe wa milungu kotoseligwa muna umkowa wa Asiya na muna zisi zose."

²⁸ Viwahulike mbuli izo wasomigwa mizoyo yawo na wandusa kulandula madizi, "Mkulu ni Alitemi wa Efeso!" ²⁹ Bululu jose dimema tibwilitibwili. Wanhu wawagwila Gayo na Alisitaliko, wakaya wa Makedoniya wowakalile muna umwanza hamwe na Paulo, wakimbila nawo mbaka hanhu ha miting'hano. ³⁰ Paulo kalonda yahite haulongozi ha lung'husesa, mbali wahuwila wamulemesa. ³¹ Wakulu wamwenga wa isi ya Asiya, wakalile mbwiya zake Paulo, wamtumila usenga wamulamba sekeyahite hanhu ha miting'hano. ³² Lung'husesa lukala lwehuka, wanhu wamwenga wakala

wolonga chinhu chino na wamwenga wolonga chinhu chiya, kwaviya wanhu wamwenga hawavimanyile waiting'hanila choni. ³³ Wayahudi wamwenga wamgala Alekizanda haulongozi ha wanhu, na wanhu wamwenga walandula madizi yawo. Nay o kawafunyiza wanhu wanyamale, muladi yaigombele haulongozi ha wanhu. ³⁴ Mbali viwamanyile kuwa ye ye kakala Muyahudi, wose walandula madizi yawo hamwe kwa masaa maidi, “Alitemi wa Efeso ni Mkulu!”

³⁵ Kalani wa bululu viyadahile kuwanyamaliza iwanhu, “Mweye wanhu wa Efeso,” vino mweye hamuvimanyile kuwa bululu da Efeso ni mkalizi wa kaye ya Alitemi imwe wa milungu na chinyago chake chilagala kulawa kuulanga. ³⁶ Habule munhu yodaha kubela vinhu vino. Ivo molon-deka munyamale na muleke kutenda chinhu cho-chose himahima. ³⁷ Muwagala walume wano hano ingawa hawabawile vinhu va kaye ya mulungu hebu kamuliga mulungu wetu wa chike. ³⁸ One Demetiliyo na wasang'hani wayage wana mbuli na munhu wowose, vitala na wasemi wabaho. Wodaha kugala ulonzi wawo uko. ³⁹ Mbali one muhalonda mbuli yoyose muna zimbili zingine, yezasang'hanigwa muna bumbila haswa. ⁴⁰ Kwaviya vino vitendeka diyelo kuna ng'hondo ya kuwa wezachilongela chigala ndwagi, chabule chimu chochoose cha ndwagi ino na hachidaha kulonga mbuli yoyose yili na fambulo kwa kutenda vino. ⁴¹ Viyakomeleze kulonga vino, kadilongela bumbila dihite.

20

Paulo kohita Makedoniya na Ugiliki

¹ Hengelehangelle diya da Efeso vidimalile, Paulo kawatanga hamwe wanhu waja wowamsondelele kawagangamiza imizoyo na kawalaga. Hamala baho kawaleka na kahita Makedoniya. ² Kahita kufosela zisi ziya na kawagangamiza wanhu mizoyo kwa mbuli nydingi. Maabaho kafika Akaya, ³ uko kakala miyezi mitatu. Kakala yoisasala kuhita Siliya mbali katola kuwa wauko Wayahudi wolonda kumtendela yehile, ivo kalamula kubwela kufosela Makedoniya. ⁴ Sopatilo mwana wa Pilo kulawa Beleya, wahita nayo, ivo Alisitaliko na Sekundo kulawa Sesalonike, maabaho Gayo kulawa Delibe, Tukiko na Tilofimo na Timoseyo kulawa muna umkowa wa Asiya. ⁵ Wanhu wawo wachilongolela na kuchigozela kuja Tulowa, ⁶ Vichikomeleze Dugila da Magate hayanagumigwa Lusu, chikwela ngalawa kulawa Filipi, na siku nhatu hamwande chifika Tulowa. Uko chikala siku saba.

Mwanza wa uhelelo wa Paulo kuja Tulowa

⁷ Siku ya mwanduso ya juma, chiiting'hana muladi chije ndiya hamwe. Paulo kalonga na wanhu mbaka chilo chikulu, kwaviya kasegela siku isondelele. ⁸ Vitasa vingi vikala vokwaka muna ichiheleto cha uchanyha kochikalile chiiting'hana. ⁹ Mbwanga imwe yatangigwe Eutiko kakala yakalile muna dizonzo, Paulo viyakalile kolonga, Eutiko kakukila na kagona, mbaka kuuhelelo kazidilwa na nhongo na kagwa

kulawa muna ichiheleto cha tatu cha uchanyha mbaka hasi. Viwahitile kumwinula wamfika kadanganika. ¹⁰ Mbali Paulo kahulumuka hasi, kamgwila na kamtumbalila mavindi. Kalonga, “Sekemudumbe, yang'halì mgima!” ¹¹ Maabaho kakwela kaidi kuna dilingo, kamogola gate kaja. Viyakomeleze kulonga nawo kwa lusita lutali, mbaka habehi na imitondo, Paulo kasegela. ¹² Wamsola imbwanga ija ukaye kuno mgima na wadeng'helela ng'hani.

Kulawa Tuloya kuhita Mileto.

¹³ Cheye chikwela muna ingalawa chilongolela kuhita Aso, uko chahamsolile Paulo. Kachilongela chitende vino, kwaviya ye ye kakala kohita uko kwa kufosela isi inyalile. ¹⁴ Viyachififikile uko Aso, chimkweza muna ingalawa na chihita Mitilene. ¹⁵ Kulawa uko chandusa mwanza na siku isondelele chifika Kio. Siku dekaidi chimiza ingalawa Samo na siku isondelele chifika Mileto.

¹⁶ Paulo kakala na kalamula kugendelela na mwanza bila kufosela Efeso, muladi sekeyakalame muna umkowa wa Asiya. Kakala na himahima da kufika Yelusalemu muna isiku ya Pentekosite, one ihadahika.

Paulo kowatanga walala wa Efeso

¹⁷ Kulawa Mileto Paulo katuma usenga uko Efeso wakawatange walala wa bumbila da wahuwila wa Chilisito muladi waiting'hane nayo. ¹⁸ Viwafifikile, kawalongela, “Mweye movimanya viya vinikalile na mweye siku zose kwandusila zuwa diya da mwanduso vinifikile Asiya. ¹⁹ Movimanya viya vinimsang'hanile Mndewa

kwa unyendanyenda mkulu, masozi na magezo yamhatile kwa ichimu cha wihi wa Wayahudi.
20 Movimanya kuwa silemile hata chidogo kuwapetela hanze hanze na muna zikaye zenu na kuwafundiza chochose chondachiwataze.
21 Niwalongela wose Wayahudi na wanhu weli siyo Wayahudi wasamhe uhasanyi wawo kwa Mulungu na wamuhiwile Mndewa wetu Yesu.

22 “Sivimanyile chondachinilawile Yelusalemu, mbali nomuhulika Muhe wa Mulungu na nohita uko. **23** Na lelo nomuhulika Muhe Yelile konilongela kuwa manhesa na vifungo vonigozela chila isi. **24** Mbali siwona ugima wangu kuwa chinhu bule, ila nolonda kukomeleza sang'hano iyaning'hile Mndewa Yesu niitende, sang'hano ya kupetela Mbuli Inogile ya unovu wa Mulungu.

25 “Nifosa kumwenu kupeta mbuli ya Ufalume wa Mulungu. Na lelo novimanya habule munhu yoyose kumwenu yondayaniwone kaidi. **26** Ivo diyelo nowalongelani kweli, munhu yoyose kumwenu yahaga, manye wenyewo. Niye namwabule! **27** Kwaviya silekile bule kuwalongela lungilo da Mulungu. **28** Muiteganye mweye wenyewo na muwatiganye lung'husesa lwose luja Muhe Yelile yamwikileni muwe wemilizi wake mgati mmwake, mudidime bumbila da wahuwila wa Mulungu woyawatendile wawe wake kwa kufosela damu ya Mwanage. **29** Novimanya niye nihasegela, mbwizi wezakwiza kumwenu na hawezadiwonela ubazi dibumbila. **30** Lusita lokwiza walume wamwenga kulawa muna

dibumbila jenu wenyewo vondawamulongeleni mbuli za uvwizi muladi kuwagiza waja wowamsondelela Yesu na kuwatenda wawasondelele waho muhala. ³¹ Ivo kaleni meso na mukumbuke kuwa kwa masozi yangu, nifundiza chila munhu imisi na ichilo kwa lusita lwa miyaka mitatu.

³² “Sambi nomwikani muna ukalizi wa Mulungu na usenga wa unovu wake, yoyodaha kuwagangamizani na kumwing’hani balaka zoyawekile wanhu wowasafyigwe. ³³ Silondile bule hela hebu viwalo va munhu yoyose. ³⁴ Mweye wenyewo movimanya kuwa nitenda usang’hano kwa makono yangu mwenyewo muladi kupata vinhu vonilonda mwenyewo na wayangu. ³⁵ Muna zimbili zose niwalagusa kuwa kwa kuzamha sang’hano zino molondeka kuwataza nyondenyonde na kuzikumbuka mbuli za Mndewa Yesu viya viyalongile mweyewo, ‘Vinoga kulava kufosa kuhokela.’”

³⁶ Paulo viyakomeleze kulonga ivo, katumbala mavindi hamwe nawo na watosa. ³⁷ Wose walila, wamuhatatila na wamnonela, maabaho wamulaga. ³⁸ Mbali ino iwalumiza ng’hani kwaviya Paulo kawalongela, “Hamwizaniwona kaidi bule.” Maabaho wahita nayo mbaka kuna ingalawa.

21

Paulo kohita Yelusalemu

¹ Chiwalaga na chisegela. Chikwela ngalawa chihita dimwe kwa dimwe mbaka Kosi, siku isondelele chifika Lode, na kulawa uko chihita Patala.

² Uko chifika ngalawa ikalile yohita Foinike, ivo chikwela na chisegela. ³ Na vichiawone Chipulo, chileka ubanzi wa kumoso chigendelela na mwanza mbaka Siliya, na chihulumukila Tilo kwaviya uko ngalawa yetu kondaihulumuse imizigo. ⁴ Uko chiwafika wanhu wowamsondelele Yesu, chikala nawo kwa lusita lwa siku saba. Kwa ludabwa Iwa Muhe Yelile, wamulongela Paulo sekeyahite Yelusalemu. ⁵ Mbali chipindi chetu cha kukala nawo vichikomelezeke, chisegela na chigendelelela na mwanza wetu. Wose hamwe na wake zawo na wana, wahita na cheye kunze ya bululu, na baho chitumbala mavindi chitambika. ⁶ Vichikomeleze kuwalaga wanhu wose, chikwela muna ingalawa, nawo wabwela ukaye yayo.

⁷ Chigendelela na mwanza wetu kulawa Tilo kuhita Tolemayi, uko chiwalamsa wahuwila wayetu na chikala nawo zuwa dimwe. ⁸ Siku isondelele chihita Kaisaliya na chihita muna ikaye ya Filipo, mpetelaji. Yeye kakala imwe mwa iwaja saba wasaguligwe kuwa watazi kuja Yelusalemu. ⁹ Munhu ino kakala na wali wane hawanasoligwa wowakalile wogong'onda usenga wa Mulungu. ¹⁰ Vichikalile uko siku nyingi mulotezi wa Mulungu yatangigwe Agabu, keza kulawa Yudeya. ¹¹ Viyafikile kausola mkwiji wa Paulo na kaizinga muna yamakono na muna yamagulu na kalonga, “Muhe Yelile kolonga, Wayahudi kuja Yelusalemu wezamfunga fana vino munhu yeli na mkwiji uno, na kumguma muna yamakono ya wanhu weli siyo Wayahudi.”

¹² Vichihulike yayo, cheye na wanhu wamwenga wakalile baho chimulamba Paulo

sekeyahite Yelusalemu. ¹³ Mbali Paulo kedika, “Habali molila na kunitenda niwe na lugano? Niisasala siyo kwa kufungigwa muhala, mbali hata kudanganikila Yelusalemu kwa ichimu cha Mndewa Yesu!”

¹⁴ Viyalemile kuchitegeleza, chimuleka na chilonga, “Yoyolonda Mndewa yatendike.”

¹⁵ Vichikomeleze, chisasala vinhu vetu na chisegela Yelusalemu. ¹⁶ Wanhu wamwenga wowamsondelele Yesu wowalawile Kaisaliya wahita hamwe na cheye wachigala kuna ikaye ya Mnasoni. Mnasoni kakala munhu wa Chipulo, nayo kakala muhuwila kwa siku nyingi.

Paulo komulaula Yakobo

¹⁷ Vichifikile Yelusalemu, wahuwila wachihokela kwa ndeng'helelo. ¹⁸ Siku isondelele Paulo kahita hamwe na cheye kumulola Yakobo na walala wose wa bumbila da wahuwila wa Chilisito wakalile baho. ¹⁹ Paulo kawalamsa na kawalongela dimwe kwa dimwe mbuli zose ziyatendile Mulungu kwa wanhu weli siyo Wayahudi kufosela sang'hano yake. ²⁰ Viwahulike yayo, wose wamtunhiza Mulungu. Maabaho walonga, “Ndugu yetu Paulo, kodaha kuwona viya Wayahudi wengi viwawile wahuwila, na viya wose viwokwamha Malagilizo ya Mulungu yoyamwing'hile Musa.

²¹ “Walongeligwa kuwa weye kowafundiza Wayahudi wose wowokala muna isi ya wanhu weli siyo Wayahudi waleke Malagilizo ya Mulungu yoyamwing'hile Musa, kuwalongela sekewawengize ulungwana wana wawo wala sekewawinze vihendo vetu. ²² Wanhu

wano wezahulika kuwa weye kwa hano, lelo chitendeze? ²³ Vino ivo vochilonda weye utende. Hano hana wanhu wane wekile chilagano. ²⁴ Ilumbe nawo, isafye hamwe nawo na uwalihile muladi waweguligwe mvili zaho. Wanhu wose wezavimanya kuwa mbuli zowalongiligwe kukusonhela weye zabule fambulo jojose, na kuwa mwenyewo ung'halii kukala kwa kusondelela Malagilizo ya Mulungu yoyamwing'hile Musa. ²⁵ Kwa mbuli ya wanhu waja weli siyo Wayahudi wowahuwile, chiwagalila usenga na chiwalongela mbuli zichisagule, kuwa sekewaje chochose chochitoseligwe nyang'hiti, sekewaje damu na sekewaje nyama ya ng'onyo dibobotoligwe na wayepule na uashelati."

²⁶ Siku isondelele Paulo kawasola waja iwanhu katenda nhambiko ya kuisafya hamwe nawo maabaho kengila muna Ikaye ya Mulungu kulava usenga kwa mbuli ya uhelelo wa siku za kuisafya na kwa mbuli ya nhosa yonda ilavigwe kwa ichimu cha chila imwe waho.

Paulo kogwiligwa muna Ikaye ya Mulungu

²⁷ Siku saba viyakalile habehi na kukomelezeka, Wayahudi walawile muna umkowa wa Asiya wamuwona Paulo muna Ikaye ya Mulungu. Wawatenda wanhu wose wamwihiile Paulo na wamgwila. ²⁸ Walandula madizi yaho na walonga, "Mweye walume wa Isilaeli! Chitazeni! Ino niiyo munhu yofundiza wanhu chila hanhu waleke kuwasondelela wanhu wa Isilaeli na Malagilizo ya Mulungu yoyamwing'hile Musa na Kaye ino ya Mulungu.

Na sambi kawengiza wanhu weli siyo Wayahudi muna Ikaye ya Mulungu, na kahatenda hanhu hano helile hambule mwiko.”²⁹ Walonga ivo kwaviya wamuwona Tilofimo kulawa Efeso hamwe na Paulo muna dibululu, na wagesa kuwa Paulo kamwingiza muna Ikaye ya Mulungu.

³⁰ Bululu jose jenela hengelehengele na wanhu weza kulawa banzi zose na wamgwila Paulo na wambulula na wamulava kunze ya Kaye ya Mulungu na bahobaho zinyivi za Ikaye ya Mulungu zihindigwa. ³¹ Wakala wogeza kumkoma Paulo, mbali zinhume zimfikila imkulu wa wakalizi wa Chilumi kuwa Yelusalemu yose ikala imema hengelehengele. ³² Bahobaho imkulu wa wakalizi, kawasola wakalizi na imkulu na kudihitila diya dibumbila da wanhu. Viwamuwone imkulu wa wakalizi, wakalizi waleka kumtowa Paulo. ³³ Mkulu wa wakalizi kamuhitila Paulo na kumgwila na kulagiliza yatatalizigwe minyololo midi. Maabaho kauza, “Munhu ino iyo yelihi, na katenda choni?”³⁴ Wanhu wamwenga muna ulung'husesa luja walonga vino na wamwenga walonga vimwenga, mkulu iyo hadahile bule kuhulika goya kwaviya kukakala na gubu, ivo kalagiliza Paulo yagaligwe kuna imhongono. ³⁵ Paulo viyafikile muna ichidando, wakalizi wamsola kwaviya wanhu wakala wotenda hengelehengele ³⁶ Lung'husesa lumsondelela na wanhu wagendelela kulandula madizi yawo, “Mkome iyo!”

Paulo koigombela mwenyewo

³⁷ Wakalizi viwakalile womgala Paulo muna imhongono, kamuuza mkulu wa wakalizi, “Nodaha kulonga mbuli kumwako?”

Imkulu kamuuza, “Vino kodaha kulonga Chigiliki?” ³⁸ “Hambwe weye kwa Mmisili ija yanduse kuwatenda wanhu magana malongo mane wagombe siku zino na kuwalongoza kudibwilingu?” ³⁹ Paulo kedika, “Bule! Niye ni Muyahudi mwelekwa wa Taliso, muna isi ya Chilikiya, isi imanyika ng'hani. Nokulamba nileke nilonge na wanhu.” ⁴⁰ Mkulu ija kamulekela yalonge, ivo Paulo kema hachanyha ha ichidando, kawapungila mkono muladi wanhu wanyamale. Viwanyamale, Paulo kalonga nawo kwa Chiyebulaniya.

22

¹ “Ndugu zangu na tati zangu, nitegelezeni, viniigombela mwenyewo haulongozi wenu.”

² Viwahulike kolonga nawo kwa Chiyebulaniya, wanyamala hupi, na Paulo kagendelela kulonga,

³ “Niye ni Muyahudi, mwelekwa wa Taso muna isi ya Chilikiya, mbali nikulila muna dibululu dino da Yelusalemu fana mwanahina wa Gamaliyeli. Nifundizigwa kwamha Malagilizo ya wasaho zetu na nikala noiyoha kumuhulika Mulungu fana mweye wose muli hano diyelo. ⁴ Niwagaza wanhu wowosondelela nzila ino. Niwagwila wose wanaake na walume, na niwasa muna ichifungo. ⁵ Mkulu wa nhambiko digogogo na chitala chose cha walala walangulizi wa bumbila da wahuwila wa Chilisito wodaha kulava ukalangama kuwa nolonga kweli. Waning'ha

usenga nigale kwa Wayahudi wa Damasiki, ivo ni-hita uko na kuwagala wanhu Yelusalemu muladi watagusigwe.

Paulo kolonga mbuli ya ukombola wake
(Sang'hano 9:1-19, 26:12-18)

⁶ “Vinikalile muna umwanza habehi kufika na Damasiki, Lusita lwa imisi sinhukila bung'hulo kulu kulawa kuulanga dilawilila dinimwemwesela banzi zose. ⁷ Nigwa hasi na nihulika dizi doni-longela, ‘Sauli, Sauli! Habali konigaza?’ ⁸ Niuza, ‘Mndewa, weye kwa yelihi?’ Mndewa kamwidika, ‘Niye niiyo Yesu wa Nazaleti, weye younigaza.’ ⁹ Waja wayangu wadiwona bung'hulo diya, mbali hawahulike dizi da munhu yakalile yolonga na niye. ¹⁰ Niuza, ‘Mndewa, nitende choni?’ Na Mndewa kanilongela, ‘Inuka uhite Damasiki, uko kwizalongiligwa chila chinhu Mulungu chiyokulonda utende.’ ¹¹ Nikala chipofu kwa ichimu cha bung'hulo diya, ivo wayangu wanisola kwa makono na wanilongoza Damasiki.

¹² “Kuna dibululu ijo kukala na munhu imwe yotangigwa Ananiya, munhu wa dini yoyok-wamha Malagilizo yetu na kowahulika Wayahudi wose wokala uko. ¹³ Kema habehi yangu na kalonga, ‘Ndugu yangu Sauli, uwone kaidi!’ Bahobaho niwona kaidi. ¹⁴ Maabaho Ananiya kalonga, ‘Mulungu wa wasaho zetu kakusag-ula weye umanye udahi wake, umuwone mtumigwa wake wa yanogile haulongozi ha Mulungu na umuhulike viyolonga kwa dizi jake.

¹⁵ Kwaviya kwizakuwa mkalangama wake kumu-longela chila munhu chiya chiuwone na chiuhu-like. ¹⁶ Lelo kogozela choni? Inuka na ubatizingwe na kwizalekeleligwa uhlasanyi wako kwa kumtosela yeye.’ ”

Paulo kotangigwa kuwapetela wanhu weli siyo Wayahudi

¹⁷ “Nibwela Yelusalemu, na vinikalile notambika muna Ikaye ya Mulungu, niwona malaguso, ¹⁸ nimuwona Mndewa kanilongela, ‘Sambi segela Yelusalemu himahima kwaviya wanhu wa hano hawezatogola ukalangama wako kusonhela niye.’ ¹⁹ Nimwidika, ‘Mndewa, waho wavimanya kuwa niye nihita kuna zikaye za kutosela na kuwagwila na kuwatowa wose wokuhuwila weye. ²⁰ Mkalangama wenu Sitefano viyakomigwe niye nikala uko, nitogola kukomigwa kwake, na nikala nokaliza viwalo va waja wamkomile.’

²¹ “Mndewa kanilongela, ‘Hita, kwaviya nizakutuma kutali kwa wanhu weli siyo Wayahudi.’ ” ²² Wanhu wamtegeleza Paulo mbaka kalonga vino, maabaho wandusa kulandula madizi yaho, “Mkome iyo! Hafaya bule kuwa mgima!” ²³ Wagendelela kulosokalosoka kuno woyatingisa makoti yaho na kwasa timbwisi kuchanyha. ²⁴ Mkulu wa wakalizi kawalagiliza wanhu wake wamgale Paulo mgati muna imhongono, maabaho kalagiliza wamuuze kwa kumtowa mibalati, muladi yavimanye habali wanhu womulandulila madizi. ²⁵ Mbali viwakalile womfunga muladi

wamulanhe mibalati, Paulo kamulongela mkulu imwe wa wakalizi yoyemile habehi, “Vino vinoga kumwenu kumulanha mibalati mkaya wa Loma yang’halì hanatagusigwa?”

²⁶ Imkulu viyahulike vino, kahita kwa mkulu wa wakalizi na kamuuza, “Kotenda choni? Munhu ija ni mkaya wa Loma!” ²⁷ Ivo mkulu wa wakalizi kamuhitila Paulo na kumulongela, “Nilongele, vino weye kwa mkaya wa Loma?”

Paulo kamwandika, “Ona.” ²⁸ Mkulu wa wakalizi kalonga, “Niye niwa mkaya kwa kuliha hela nyingi.”

Paulo kamwidika, “Niye mkaya wa Loma kwa kwelekwa.”

²⁹ Mbali waja wowakalile wamala kumsepa Paulo, lusita ulo wakimbila. Mbaka ija mkulu wa wakalizi kadumba, viyavimanyile kuwa Paulo ni mkaya wa Loma na kawa kamala kumfunga minyololo.

Paulo haulongozi wa ichitala

³⁰ Siku isondelele mkulu wa wakalizi kalonda yavimanye masitaka haswa ya Wayahudi yowamtendile Paulo, ivo kamfungula Paulo iminyololo na kalonga wakulu wose wa nhambiko watende lundo. Maabaho kamgala Paulo kuna ichitala na kamwimiza haulongozi wawo.

23

¹ Paulo kawabunhulila yameso wanhu wa ichitala na kalonga, “Ndugu zangu Waisilaeli! Nimsang’hanila Mulungu kwa moyo unogile mbaka diyelo.” ² Mkulu wa nhambiko digogogo

Ananiya kawalagiliza waja wakalile wema habehi na Paulo wamtowe muna umulomo wake.³ Maabaho Paulo kamulongela, “Mulungu kezakutowa, weye mdelenya! Kukala baho unitaguse niye kwa Malagilizo ya Mulungu yoyamwing’hile Musa, kuno weye mwenyewo koyabena Malagilizo yayo kwa kulagiliza nitowigwe!”

⁴ Wanhu wakalile wema habehi na Paulo walonga, “Weye komuliga Mkulu wa nhambiko wa Mulungu!” ⁵ Paulo kedika, “Ndugu zangu, sivimanyile bule kuwa yeche ni mkulu wa nhambiko dogogogo, kwaviya Yamaandiko Yelile yolonga, ‘Uleke kulonga vihile kwa imtawala wa wanhu wako.’ ” ⁶ Maabaho Paulo viyavimanyile wanhu wakalile baho wengi wakala Masadukayo na wamwenga Mafalisayo, kalonga, “Ndugu zangu, niye ni Mfalisayo na mwana wa mafalisayo. Niye notagusigwa kwaviya nololela kuwa wanhu wadanganike wezazilibuka!” ⁷ Viyalongile vino, Masadukayo na Mafalisayo wandusa kwiihasanya, na bumbila diigola. ⁸ Masadukayo wolonga kuwa wanhu wadanganike hawezazilibuka bule na kuwa habule wasenga wa kuulanga wala viumbwe vimwenga va kuulanga, mbali Mafalisayo wotogola yayo yose matatu. ⁹ Nyangi zongezeka na wafundiza Malagilizo wamwenga wa chibumbila cha Mafalisayo wema na kulava mifundo yawo kwa ludabwa, “Hachiwona chinhu chochoso chihile mwa munhu ino! Yodahika msenga wa kuulanga wa Mndewa hebu chiumbe cha kuulanga chilonga nayo.”

¹⁰ Hengelehengele dikala kulu ng'hani, na ija imkulu wa wakalizi kadumba kuwa wanhu wahamtowile Paulo vihande vihande. Ivo kalagiliza wakalizi wahulumuke na wamsole kwa nguvu kulawa muna yamakono yawo, maabaho wangala muna imhongono. ¹¹ Chilo chisondelele Mndewa kema habehi na Paulo na kulonga “Sekeudumbe! Fana viuwalongele wanhu mbuli zangu hano Yelusalemu, iviya kolondeka uwalongele wanhu uko Loma.”

Wayahudi wozahila nzila ya kumkoma Paulo

¹² Viuchile Wayahudi waiting'hana hamwe waidumwe na walagana sekewaje wala sekewang'we chinhu chochose mbaka vondawamkome Paulo. ¹³ Wanhu watendile ivo wakala wengi kufosa malongo mane. ¹⁴ Maabaho wahita kwa wakulu wa nhambiko na walala, walonga, “Chiilaha kuwa hachizakuja wala hachizakung'wa chinhu chochose mbaka vondachimkome Paulo. ¹⁵ Lelo mweye wanhu wa chitala mumulambe mkulu wa wakalizi yamgale Paulo kumwenu, mutende fana molonda kuvimanya vinogile mbuli zake. Cheye chiitanda kumkoma hata yang'halì hanafika hano.”

¹⁶ Mbali mwihwa wa Paulo kahulika mpango uwo, Ivo kahita muna imhongono na kamulongela Paulo. ¹⁷ Maabaho Paulo kamtanga imwe wa wakulu wa wakalizi na kamulongela, “Mgale mbwanga ino kwa mkulu wa wakalizi, kana chinhu cha kumulongela.” ¹⁸ Mkulu wa wakalizi kamsola mbwanga ija, kangala kwa imkulu, kamulongela, “Paulo kanitanga na kanilamba ningale mbwanga

ino kumwako, kwaviya kana chinhu cha kukulon-gela.”

¹⁹ Mkulu wa wakalizi kamwamha mkono mbwanga ija, kamkwenhusa hamgwazo na hatali na kamuuza, “Kolonda kunilongela choni?”

²⁰ Kamulongela, “Walangulizi wa Wayahudi waitogolela wakupule igolo ungale Paulo kuna ichitala, wotenda fana wolonda wamanye vinogile mbuli zake. ²¹ Mbali weye sekeutogole, kwaviya hana wanhu kufosa malongo mane waisasala kumzumhila wailaha hawezakuja chinhu chochose wala hawezakung'wa chinhu chochose mbaka vondawamkome Paulo. Sambi wakala goya wogozela ulamuzi wako.”

²² Mkulu wa wakalizi kamulongela mbwanga iyo, “Sekeumulongele munhu yoyose kuwa kuni-longela mbuli ino.” Maabaho kamuleka yasegele.

Paulo kogaligwa Kaisaliya

²³ Maabaho mkulu wa wakalizi kawatanga wakalizi waidi, kawalongela, “Wasasaleni wakalizi magana maidi na wowokwela falasi malongo saba na wakalizi weli na migoha magana maidi, na muisasale kuhita Kaisaliya ing'halu kufika saa tatu ichilo. ²⁴ Sasaleni falasi kwa ichimu cha Paulo na mungale vinogile kwa Felisi, mkulu wa mkowa.” ²⁵ Maabaho imkulu wa wakalizi kandika usenga fana vino.

²⁶ “Kwa mwenevale Felisi mkulu wa mkowa, niye Chilaudiyo Lisiya, nokulamsa. ²⁷ Wayahudi wamgwila munhu ino na walonda kumkoma. Nivimanya kuwa kakala mkaya wa Loma, ivo nihita na wakalizi wangu na nimkombola.

²⁸ Nilonda kuvimanya chimu chiwamtagusile, ivo nihulumuka muna ichitala chawo. ²⁹ Nivimanya kuwa masitaka yenyewo yosonhela ubishi kwa mbuli ya hanhu hamwenga ha malagilizo yawo, ivo siwonile kuwa katenda chochouse chihile chochimulonda yakomigwe hebu yafungigwe muna ichifungo. ³⁰ Viinilongiligwe kuwa Wayahudi wotenda npango wa kumkoma, nilamula kumgala kumwako. Iviya niwalagiliza wowamtaguse walonge masitaka haulongozi hako.” ³¹ Ivo wakalizi wamsola Paulo fana viwalagilizigwe. Ichilo chiya chiya wangala Paulo mbaka Antipatili.

³² Siku isondelele wakalizi wa migulu wabwela muna imhongono, wawaleka waja wakalizi wakwela falasi, wagendelelela na umwanza hamwe na Paulo. ³³ Wamsola mbaka Kaisaliya na wamgolela usenga imkulu iyo wa mkowa na wamwika Paulo haukalizi wake. ³⁴ Mkulu iyo kasoma usenga na kamuuba Paulo, kolawa isi ilihi? Viyavimanyile kuwa kalawa mkowa wa Chilikiya, ³⁵ kalonga, “Nizakutegeliza vondaweze waja wowakusitaki.” Maabaho kalagiliza Paulo yakalizigwe muna ikaye ya ufalume ya Helode.

24

Paulo kuna ichitala cha Felisi

¹ Siku tano hamwande, Mkulu wa Nhambiko ya Mulungu, Ananiya kahita Kaisaliya hamwe na walala wamwenga na munhu imwe yamanyile Malagilizo ya Mulungu yoyamwing'hile Musa. Munhu iyo katangigwa Telitulo. Wema haulongozi wa Felisi, wamulongela mbuli za Paulo.

² Paulo katangigwa mgati, Telitulo kandusa kulonga hana ichitala ha Felisi.

“Mwenevale, chideng'helela tindiwalo ng'hani muna ulangulizi wako, na vinhu vingi vovilondigwa vitendigwa kwa ichimu cha isi yetu. ³ Ivo choyahokela yano chila hanhu na kwa lusita lose, na kukutogola kwa ukulu. ⁴ Silonda bule kwagiza ng'hani lusita lwako, kwa ivo nokulamba uwe nyendanyenda na uchitegeleze chidogo.

⁵ Chimuwona munhu ino mssovna chandusilo cha hengelehengele mgati mwa Wayahudi wose muna isi yose, maabaho ni mulangulizi wa bumbila ditangigwa Wanazalayo. ⁶ Kaidi kageza kuitenda Kaye ya Mulungu yambule mwiko, chingwila na chimtagusa kuilinga na malagilizo yetu. ⁷ Mbali Lisiya, mkulu wa walangulizi keza na kamsola kwa nguvu muna yamakono yetu. ⁸ One wahamuuza munhu ino, weye mwenyewo kodaha kuifunza kulawa kumwake vinhu viya vovitendile chimtaguse.” ⁹ Wayahudi wayatogola masitaka yayo na walonga kuwa yayo yose yakala kweli.

Paulo koigombela haulongozi ha Felisi

¹⁰ Mkulu wa mkowa kamfunyiza Paulo yalonge, na Paulo kalonga,

“Novimanya kuwa kukala msemi wa isi ino kwa miyaka mingi, nodeng'helela kuigombela mwenyewo haulongozi wako. ¹¹ Kodaha kuvimanya weye mwenyewo, kuwa hazifosile siku longo na mbili kulawa vinihitile Yelusalemu kutosa. ¹² Wayahudi hawanivikile noiuzagiza na wanhu wowose, hawanivikile nowasongeza

wanhu muna Ikaye ya Mulungu hebu muna zikaye za kutosela hebu hanhu hamwenga hohose muna dibululu jawo. ¹³ Wala hawadaha bule kulagusa chochoso cha malongelezo yawo. ¹⁴ Chinhu chinitogola haulongozi wako ni chino, niye nomtosela Mulungu wa wasaho zetu kwa nzila ziwalongile kuwa za uvwizi. Iviya notogola mbuli zose zozandikigwe muna ivitabu va Malagilizo ya Mulungu yoyamwing'hile Musa na vitabu va walotezi wa Mulungu. ¹⁵ Niye nomulolela Mulungu fana wawo viwomulolela, kuwa wanhu wose wadanganike wezazilibuka, wehile na wanogile. ¹⁶ Ivo siku zose noiyoha kutenda yanogile haulongozi ha Mulungu na wanhu.

¹⁷ “Nisegela Yelusalemu miyaka mingi, lelo nib-wela muladi niwataze ndugu zangu na kulava sadaka. ¹⁸ Lusita vinikalile notenda yayo ivo wanifika muna Ikaye ya Mulungu vinikalile notenda nhosa ija ya kuisafya. Hakukalile na bum-bila da wanhu wala hengelehengele. ¹⁹ Mbali kukala na Wayahudi wamwenga kulawa mkowa wa Asiya, wawo niiyo wolondeka kuwa haulongozi wako kulava masitaka yawo one wana chochoso cha kulonga kusonhela niye. ²⁰ Hebu wano wenyewo nawalonge dihile dilihi dowadiwonile kumwangu viya vinimile haulongozi ha ichitala, ²¹ ila nilonga chinhu chimwe muhala haulongozi hawo, ‘Notagusigwa kwaviya nohuwila kuwa wanhu wadanganike wezazilibuka.’ ”

²² Maabaho Felisi, yamanyile goya mbuli za Nzila ija, kemiza imbuli iyo. Kalonga, “Lisiya mkulu wa wakalizi vondayeze, nizalamula mbuli

yenu.” ²³ Kamulagiliza ija imkulu wa wakalizi kuwa yamkalize Paulo, mbali yailegehe chidogo muladi wambwiya zake wamsang’hanile chiya choyolonda.

Paulo haulongozi ha Felisi na Dulusila

²⁴ Vizifosile siku ndodo Felisi keza na mke wake yatangigwe Dulusila, yakalile Muyahudi. Kalagiliza Paulo yatangigwe na kamtegeleza viyakalile kolonga mbuli za kumuuhwila Yesu Chilisito.

²⁵ Mbali Paulo viyakalile kogendelela kulonga mbuli ya kunoga haulongozi wa Mulungu, na kuwa na kulinganya, na mbuli za isiku ya nhagusododikwiza, Felisi kadumba na kalonga, “Leka teng’hu, sambi kodaha kuhita, nihailegeha nizakutanga kaidi.” ²⁶ Lusita ulo ulo kakala yololela kuwa Paulo kezamwing’ha hela, na kwa ichimu chino, kamtanga miyanza mingi na kulonga nayo.

²⁷ Viifosile miyaka midi, Polikiyo Fesito kamuhokela Felisi kutawala, kawa mkulu wa mkowa. Mbali kwaviya Felisi kalonda yawadeng’heleze Wayahudi, kamuleka Paulo muna ichifungo.

25

Paulo kopula lufani kwa Mkulu wa Loma

¹ Vizifosile siku tatu Fesito kufika muna umkowa, kasegela kulawa Kaisaliya, kahita Yelusalemu. ² Mkulu wa Nhambiko ya Mulungu na walangulizi wa Wayahudi wagala masitaka ya Paulo. Wamulamba Fesito ³ yawadeng’heleze kwa kumgala Paulo Yelusalemu, kwaviya wakala wailungile kumkoma yang’halii muna inzila.

⁴ Fesito kewedika, “Paulo kezasigala muna ichifungo kuja Kaisaliya na niye mwenyewo nizahita uko lusita ludodo lukwiza. ⁵ Walekeni walangulizi wenu wahite uko Kaisaliya hamwe na niye, walave masitaka yawo hachanya yake one katenda chochouse chihile.”

⁶ Fesito kakala nawo zaidi ya siku nane hebu longo hamwe nawo, maabaho kahita Kaisaliya. Siku isondelele kakala hasi kuna ichitala cha nhaguso na kalagiliza Paulo yengizigwe mgati. ⁷ Paulo viyafikile, Wayahudi wezile kulawa Yelusalemu wema habehi yake na wandusa kulava malongelezo mengi yazamile, hawayadahile kuyalagusa kuwa kweli. ⁸ Mbali Paulo kaigombela mwenyewo, “Sibanange mbuli hachanyha ha Yamalagilizo ya Wayahudi hebu hachanyha ha kaye ya Mulungu hebu hachanyha ha mfalume wa isi ya Loma.”

⁹ Mbali Fesito kalonda yawadeng'heleze Wayahudi, ivo kamuuza Paulo, “Vino kodaha kuhita Yelusalemu muladi ugezigwe haulongozi hangu kwa masitaka yano?”

¹⁰ Paulo kamwidika, “Niye nokwima hano haichitala cha mfalume wa isi ya Loma, nolondeka nilongelezigwe hano. Sitendile bule chinhu chihile chochouse kwa Wayahudi fana weye mwenyewo viuyamanya yano vinogile. ¹¹ One nahabananga na kutenda chinhu chihile chochinilonda nikomigwe, silema bule. Mbali one kuna shitaka da uvwizi kwasakanya muna yamakono yawo. Nolamba mfalume wa isi ya Loma yanitegeleze.”

¹² Maabaho Fesito viyakomeleze kulonga na wanhu wa chitala, kedika, “Kolonda kuhita kwa Mkulu wa Loma, haya kwizahita kwa mfalume wa isi ya Loma!”

Paulo haulongozi wa Agilipa na Benike

¹³ Vizifosile siku ndodo, mfalume Agilipa na Benike weza Kaisaliya kumulamsa Fesito.

¹⁴ Viwakalile uko kwa siku nyingi, Fesito kamulongela mfalume mbuli za Paulo, kalonga, “Kabahano munhu imwe yalekigwe muna ichifungo na Felisi, ¹⁵ na vinihitile Yelusalemu wakulu wa nhambiko wa Chiyahudi na walala wamulongeleza na wanilamba nimtaguse.

¹⁶ Mbali niye niwedika kuwa siyo chihendo cha Waloma kumulava munhu yatagusigwe, yang'hali msitaka hanaiting'hana na msitaki wake na kutogoliligwa kwiigombela kwa yamasitaka yayo. ¹⁷ Viwezile hano hamwe na niye, sikalame bule mbali siku isondelele nikala muna ichitala na kulagiliza munhu ino yagaligwe mgati.

¹⁸ Watagusa wake wema, mbali hawalavile malongelezo yehile fana vinigesile. ¹⁹ Mbali wakala na mbuza zimwenga muna inzila ya kumsondelela Mulungu yawo wenyewo na muna zimbili za munhu imwe yatangigwe Yesu, yoyakalile kadanganika, mbali Paulo kagong'onda kuwa ngima.

²⁰ Sidimanyile dakutenda kusonhela mbuli iyo, ivo nimuuza Paulo fana kolonda kuhita kwinhaguso kuichitala kuja Yelusalemu, kwa ichimu cha malongelezo yayo. ²¹ Mbali Paulo kakanha lufaa, kalamba yakalizigwe na yamuleke mfalume wa isi ya Loma

yalamule mbuli iyo. Ivo nilagiliza yakalizigwe mbaka vondaningale kwa mfalume wa isi ya Loma.” ²² Agilipa kamulongela Fesito, “Niye mwenyewo nolonda nimtegeleze munhu ino.”

Fesito kamwidika, “Kwizamtegeleza igolo.”

²³ Siku isondelele Agilipa na Benike weza kwa ng'henze, wengila hanhu ha kutegelezela mbuli, hamwe na wakulu wa wakalizi na walangulizi wa dibululu. Fesito kalagiliza Paulo yagaligwe hanhu baho.

²⁴ Fesito kalonga, “Mfalume Agilipa na wose mwili hano hamwe na cheye, momuwona munhu ino. Kaye yose ya Wayahudi, hano na kuja Yelusalemu wanilamba kwa kuguta nyangi kuwa halondeka kuwa mgima kaidi. ²⁵ Mbali niye si-wonile kuwa katenda jojose dihile dodimtenda yakomigwe. Paulo mwenyewo kakanha lufaa kwa Mkulu wa Loma, nilamula kumgala Loma. ²⁶ Mbali niye kwa mbuli yake nabule chinhu cha kweli cha kumwandikila Imkulu. Ivo nimgala hano haulongozi wako weye mfalume Agilipa, muladi uhakomeleza kulola goya nidahe kuwa na chinhu cha kwandika. ²⁷ Kwaviya nogesa havinogile bule kumgala mfungwa bila kulagusa chiyabanange.”

26

Paulo koigombela haulongozi ha Agilipa

¹ Maabaho Agilipa kamulongela Paulo, “Sambi kodaha kuigombela mwenyewo.” Baho Paulo kagolosa mkono wake kaigombela, na kandusa kulonga,

² “Mfalume Agilipa! Noiwona nina ndondokela diyelo kwima haulongozi hako muladi niigombele mwenyewo kwa masitaka yose yowonivwizila Wayahudi, ³ kwaviya weye kuvimanya vihendo vose va Wayahudi na kuihasanya kwawo. Ivo nokulamba unitegeleze kwa kunifunyila umoyo.

⁴ “Kwaviya Wayahudi wose wavimanya ugima wangu kwandusila vinikalile mbwanga, kulawa mwanduso muna isi yangu na uko Yelusalemu. ⁵ Wavimanya kwa lusita lutali, na wodaha kumgong'ondela fana wahalonda kuwa kwandusila mwanduso nikala Falisayo nyamhile dini yetu. ⁶ Lelo sambi nokwima hano nigezigwe kwa ichimu cha lolelo donilinajo muna ichilagano chiya Mulungu choyekile na wasaho zetu. ⁷ Chilagano icho niicho chiya chochiloleligwa na makabila longo na maidi ya isi yetu, womtosela Mulungu vinogile imisi na ichilo, mwenevale mfalume, Wayahudi wonisitaka kwa ichimu cha uhuwilo uwo. ⁸ Lelo habali mweye hamuhuwila kuwa haidahika Mulungu kuwazilibula wanhu?

⁹ “Niye mwenyewo niwona kuwa nolondeka nitende yose ihadahika hata kudilema zina da Yesu wa Nazaleti. ¹⁰ Vino ivo nitendile uko Yelusalemu. Kwa udahi wa wakulu wa nhambiko niweka wanhu wa Mulungu wengi muna ichifungo, nawo viwatagusigwe kukomigwa, niye nitogola. ¹¹ Miyanza mingi niwatagusa muna zikaye za kutosela na nigeza kuwatenda waulige uhuwilo wawo, nikala nowehila ng'hani mbaka nihita muna yamabululu ya wageni kuwagaza.”

*Paulo kolonga viyakomboke
(Sang'hano 9:1-19, 22:6-16)*

¹² “Kwa lungilo ijo nihita Damasiki kwa udahi na malagilizo kulawa kwa Wakulu wa nhambiko. ¹³ Saa sita imisi niwona bung'hulo kulawa kuulanga dofosa bung'hulo da zuwa, dinimwemwesa niye na wayangu wochikalile wose muna umwanza chila ubanzi. ¹⁴ Chose chigwa hasi, niye nihulika dizi donilongela kwa Chiyebulaniya, ‘Sauli, Sauli! Habali konigaza? Vidala kumwako kutowa lubiki lusongoke.’ ¹⁵ Niye niuza, ‘Weye kwa yelihi Mndewa?’ Na Mndewa kanidika, ‘Niye ni Yesu weye younigaza.’ ¹⁶ Mbali inuka na wime kwa migulu yako. Nikulawila kukusagula uwe msang'hani na makalangama wangu. Walongele wanhu wamwenga yaja youyawone diyelo na yaja yondanikulagusile hamwande. ¹⁷ Nizakukombola kulawa kwa wanhu wa Isilaeli na kulawa kwa wanhu weli siyo Wayahudi wondanikutume kumwawo, ¹⁸ uwagubule yameso yawo na kuwatendeza walawe muna diziza na kwingila muna dibung'hulo, walawe muna uudahi wa Lufyende, wamuhindukile Mulungu, muladi kwa uhuwilo wawo walekeleligwe uhasanyi wawo na kusola nyafasi yawo muna wanhu iwaja wowasaguligwe na Mulungu.”

Paulo kolonga mbuli ya Usang'hano wake

¹⁹ “Ivo Mfalume Agilipa siyalemile bule malaguso kulawa kuulanga kwa Mulungu. ²⁰ Teng'hu nipetela Damasiki na Yelusalemu na maabaho muna isi yose ya Yudeya na kwa wanhu

weli Wayahudi, niwapetela kuwa wolondeka wasamhe uhasanyi wawo na wambwelele Mulungu na kutenda mbuli zozilagusa kuwa wasamha. ²¹ Kwa ichimu icho Wayahudi wanigwila vinikalile muna Ikaye ya Mulungu, na wageza kunikoma. ²² Mbali Mulungu kanitaza mbaka diyelo, na ivo nokwima hano kulava ukalangama wangu kwa wose, kwa wakulu na wadodo. Silonga chinhu chimwenga bule, mbali nolonga yaja walotezi na Musa yowalongile kuwa yezalawilila, ²³ kuwa Chilisito Mkombola kolondeka yagazigwe na yawe wa mwanduso kuzilibuka, muladi yagong'onde mbuli ya bung'hulo da ulopozi kwa Wayahudi na kwa wanhu weli siyo Wayahudi."

²⁴ Paulo viyakalile koigombela, Fesito kalandula dizi jake, "Paulo kuna lukwale! Kusoma ng'hani kukutenda uwe na lukwale!"

²⁵ Paulo kamwidika, "Mwenevale Fesito, nabule lukwale! Chinilonga ni ukweli muhala.

²⁶ Mfalume Agilipa nodaha kulonga na weye bila ludumbo, kwaviya kuzimanya mbuli zino. Novimanya kuwa yoyalawilile yomanyika kumwako kwaviya mbuli haitendeke kuna yamafiso bule.

²⁷ Mfalume Agilipa, vino kowahuwila walotezi wa Mulungu? Novimanya kowahuwila!"

²⁸ Agilipa kamulongela Paulo, "Vino kogesa kwa lusita luno ludodo kwizanitenda niye niwe nomuhuwila Chilisito?" ²⁹ Paulo kedika, "Iwe kwa lusita lutali hebu luguhi, notambika kwa Mulungu ni kuwa weye na wamwenga wose wowonihulika niye diyelo mudahe kuwa fana niye, mbali bila minyololo ino!" ³⁰ Maabaho

Mfalume Agilipa na mkulu wa mkowa na Benike na wamwenga wose wenuka,³¹ na viwasegela wailongela wenyewo, “Munhu ino hatendile chochouse chochimulonda yatagusigwe ifa hebu chifungo.”³² Agilipa kamulongela Fesito, “Munhu ino yahadahile kulekeleligwa one halondile kukanha lufani kwa mfalume wa isi ya Loma.”

27

Paulo kogaligwa Loma

¹ Viilamuligwe kuwa chihite Italiya, Paulo na wafungigwa wamwenga wekigwa muna yamakono ya Yuliyo, yoyakalile mkulu wa wakalizi wa chibumbila chitangigwe “Chibumbila cha wakalizi cha Agusito.”

² Chikwela meli ilawile Adilamito ikalile muna mwanza na kufosela bandali zimwenga za mkowa wa Asiya, chandusa mwanza. Alisitaliko mkaya wa Makedoniya kulawa Sesalonike yoyakalile hamwe na cheye. ³ Siku isondelele chifika Sidoni, Yuliyo kamtendela vinogile Paulo na kamtogolela yahite na kuwalola mbwiya zake, wamwing'he vinhu viyolonda. ⁴ Kulawa uko chigendelela na umwanza, na kwaviya beho dikala dobuma kwa nguvu dochizila kuulongozi, chifosela ubanzi wa Chipulo uko beho hadikalile kulu. ⁵ Chiloka ibahali ya Chilikiya na Pamfiliya, chifika Mila bululu da Likiya.

⁶ Uko mkulu ija kaifika ngalawa ya Alekisandilila ikalile yohita Italiya, ivo kachikweza umo. ⁷ Chigendelela na umwanza ugaluga kwa siku nyingi, kwa manhesa makulu

chifika habehi na Nido. Kwaviya vulavumbi dikala dochigoma, chifosela ubanzi wa hasi ya chisiwa cha Chilete, habehi na Salimone. Uko vulavumbi hadiwile kulu.⁸ Chifosa mhwani kwa manhesa makulu, maabaho chifika hanhu hatangigwe Bandali Inogile, habehi na bululu da Leseya.

⁹ Na vilufosile lusita mwinci, na siku ya kufunga ikala ifosile, lelo ikala ng'hondo ng'honi kufosa na ngalawa, ivo Paulo kawazuma¹⁰ "Walume, nowona mwanza wetu wizakuwa muna ihatali. Chizakwagiza vinhu, siyo mbahasha muhala mbali na ugima wetu iviya."¹¹ Mbali mkulu wa wakalizi kanogelwa na chiya chiyalongile mwene ngalawa na mwendeshaji wa ngalawa, na siyo chiya chiyalongile Paulo.¹² Bandali ija ikala haifaya kukala chipindi cha chihuhwe, wanhu wengi walamula chisegela uko na chihiita Fonike one ihadahika, na chikala uko kwa siku zose ya chihuhwe. Foinike ni bandali ya Chilete ilola ubanzi wa kuchanyha wa ulawilo wa zuwa, na uko wahadahile kukala lusita lwa chihuhwe.

Vulavumbi kulu muna ibahali

¹³ Vulavumbi da kusi jandusa kubuna nawo wagesa kuwa wapata chiwalondile kupata, ivo wandusa kusegela, wendesa ngalawa mbaka habehi na mhwani ya Chilete.¹⁴ Mbali hamwande chidogo, dibeho kulu ng'honi ditangigwa "Beho da kuchanyha ya ulawilo wa zuwa" jandusa kubuna kulawa muna ichisiwa.¹⁵ Ngalawa ikala yotowigwa na beho na hachidahile bule kuihasanya na beho. Ivo chiileka ingalawa isoligwe na beho.¹⁶ Vichikalile chofosa habehi

na ichisiwa chidodo chitangigwa Kauda, chidaha kwimiza ingalawa ndodo ya ingalawa ng'hulu ng'hani, mbali kwa manhesa.¹⁷ Wanhu wakwega ingalawa ndodo, waizingiliza ingalawa ng'hulu ng'hani kwa mizabi. Wadumba kuwa wahadahile kunamata muna ingema ya mhwani ya Libiya, wahulumusa matanga na waileka ingalawa isoligwe na mbeho.¹⁸ Beho digendelela kubuma na siku isondelele wandusa kwasa kunze mibahasha ikalile muna ingalawa.¹⁹ Zuwa deketatu wandusa kwasa via va ngalawa kwa makono yawo wenyewo muna yamazi.²⁰ Kwa siku nyingi hachidahile kuwona zuwa hebu nhondo, na beho kulu digendelela kubuma. Kuuhelelo chikala chabule lolelo da kulopoligwa.

²¹ Viwakalile lusita mwingimengi bila ya kuja, Paulo kema hagati yawo na kalonga, "Walume, molondeka munitegeleze niye na muleke kulawa Chileté, one mutendile ivo chihayepule na manhesa yano na hasala zose.²² Mbali lelo nomullambani, sekemufe moyo! Habule hata imwe wenu yondayagize ugima wake, mbali ngalawa muhala niiyo yondayagize.²³ Kwaviya chilo chifosile Mulungu yonimuhuwila na kumtosela kamtuma msenga wake wa kuulanga kumwangu,²⁴ kanilongela, 'Paulo, sekeudumbe! Kolondeka wime haulongozi ha Mfalume wa Loma. Na kwa ichimu chako Mulungu kezakombola ugima wa chila munhu muna ingalawa.'²⁵ Ivo walume, sangalalen!²⁶ Kwaviya nomuhuwila Mulungu kuwa izakuwa fana vinimulongeleni.²⁷ Mbali chizagaligwa mbaka kuna ichisiwa chimwenga."

²⁷ Chilo cha longo na nne, chikala chosoligwa

uko na uko muna ibahali ya Adiliya. Chilo chikulu wanhu wa ingalawa wagesa kuwa wahabehi na isi inyalile. ²⁸ Ivo walonda utali wa wingilo wa bahali kwa kuhulumusa luzabi lufungigwe chinhu chititu, wapata utali na nzela malongo mane, hamwande chidogo watenda ivo kaidi, wapata utali wa nzela malongo matatu ²⁹ Wadumba ngalawa sekeyangame muna yamabwe, ivo wahumulusa nanga nne kuna ichisogo cha ingalawa, na watosa uche hima hima. ³⁰ Wanhu wa ingalawa ng'hulu ng'hani walonda kuibanga na kuileka ingalawa ija. Ivo viwakomeleze kutelemusa ingalawa ndodo muna yamazi, waivwizila kuwa wohita kutelemusa nanga ubanzi wa ulongozi. ³¹ Mbali Paulo kamulongela mkulu wa wakalizi na wakalizi wake, “One wanhu wa ingalawa wahalawa muna ingalawa, hamwizakomboligwa bule.”

³² Ivo wakalizi wakanha zinzabi za ingalawa ng'hulu ng'hani, na waileka izalame muna ibahali. ³³ Vikukalile habehi na kukunguzuka, Paulo kawalamba wose waje, “Kwa siku longo na nne mukala modumba, na hamudile chinhu chochoso.” ³⁴ Nomulambani muje ndiya,moilonda muladi muwe wagima. Kwaviya hata mvili imwe muna yamatwi yenu haizakwaga. ³⁵ Viyakomeleze kulonga vino, Paulo kasola gate, kamtogoza Mulungu haulongozi hawo wose, kadimogola na kandusa kuja. ³⁶ Ivo wose wagumigwa moyo, na chila munhu kaja ndiya. ³⁷ Wanhu wose chikalile muna ingalawa chikala magana maidi na malongo saba na sita. ³⁸ Chila

munhu viyegute, wahunguza mbahaha kulawa muna imeli na kwasa uhemba muna ibahali.

Ngalawa ng'hulu ng'hani yobeneka

³⁹ Viuchile, wanhu wa ngalawa hawavimanyile isi ija ila wadiwona Bwilingu, waitogolela kuisigamiza ingalawa uko one yahadahika. ⁴⁰ Ivo wakanha nanga na kuzileka muibahali, lusita ulwo ulwo wazifungula nzabi zozikalile ziwanha usukani, maabaho wajamha tanga dimwe haulongozi kwamha dibeho wagendelelela kumhwani. ⁴¹ Ngalawa ifika hanhu heli na nzila mbili za mazi ya bahali, ngalawa ikwama. Hanhu haulongozi ha imeli hakala hadidimile muna umsanga haidahile bule kusegela, na kuchisogo kwandusa kubeneke kwa ichimu cha ludabwa lwa mawingu.

⁴² Wakalizi wailunga kuwakoma wafungwa, muladi sekewagendelele mbaka mhwani na kukimbila. ⁴³ Mbali Mkulu wa wakalizi kalonda kumkombola Paulo, kawalemesa sekewatende fana viwailungile, kawalagiliza waja wadahile kogeleta wazumhe mwanduso mwiibahali, wafike isi inyalile, ⁴⁴ wamwenga wasigale, wakwela muna zimbawo na wamwenga uhachanyha ya via va ngalawa. Ivo wanhu wose wafika kuna isi inyalile.

28

Kuna ichisiwa cha Melita

¹ Vichifikile mhwani chiifunza kuwa chisiwa chiya chotangigwa Melita. ² Wakaya wa haja wakala mbwiya zetu, wakong'ha moto na wachihokela, kwaviya mvula ikala yotonya na kukala

na mbeho. ³ Paulo kadondola mzigo mdodo wa ngodi na kuwika muna umoto, zoka dilawa kwa ichimu cha uja umoto na dimzingiliza muna umkono. ⁴ Wakaya viwawonile zoka dotinga muna umkono wa Paulo, wailongela, “Yodahika munhu ino kakoma, ingawa kakomboka muna ibahali, mbali yelibule ubagulo haizamuleka yagendelele kuwa mgima.” ⁵ Mbali Paulo kadikung’husila dizoka muna umoto bila kulumigwa hohose. ⁶ Wakala wogozela yalulumuke hebu yagwe na bahobaho yadanganike. Mbali viwagozele kwa lusita lutali na hawawonile chinhu chochouse chimulawilile, wabidula magesa yawo na walonga, “Ino ni imwe wa milungu!”

⁷ Habehi na hanhu haja hakala na migunda ya Pubuliyo, mkulu wa chisiwa chiya. Kachi-hokela vinogile chikala wageni wake kwa siku nhatu, ⁸ Mbali tati yake Pubuliyo kakala kagona muna dikomwa mtamu na kohala damu. Paulo kumuwona, na viyakomeleze kutosa, keka makono yake muna iditwi jake na kumuohnya. ⁹ Viyalawilile yayo, wanhu wamwenga wowakalile na vitamu muna ichisiwa icho weza na wahonyigwa. ¹⁰ Waching’ha vitumetume vingi, na vichanduse kaidi umwanza, weka muna ingalawa vinhu vovichilondile muna umwanza.

Mwanza wa kulawa Melita kuhita Loma

¹¹ Viifose miezi mitatu, chandusa mwanza kwa ngalawa ng’hulu ng’hani ya Alekisandaliya, na yalama yake ni, “Ndugu Mbasa.” Ingalawa iyo ikala igela nanga muna ichisiwa lusita lwose lwa chihuhwe. ¹² Vichifikile bululu da Silakusa chikala haja kwa siku nhatu. ¹³ Kulawa haja

chihita na chifika muna dibulu da Legiomu. Siku isondelele beho dibuma kulawa kusi, na zuwa disondelele chifika bululu da Puteoli. ¹⁴ Uko chiwafika wahuwila wamwenga wachilamba chikale nawo siku saba na ivo chihita isi ya Loma. ¹⁵ Wahuwila uko isi ya Loma viwahulike kusonhela cheye, weza hanhu ha Apiyo, na miyanza mitatu kaiting'hana na cheye. Paulo viyawawonile, kamtogoza Mulungu na kageligwa moyo.

Paulo uko Loma

¹⁶ Vichifikile isi ya Loma, Paulo kalekeleligwa kukala yaidumwe na mkalizi imwe wa kumkaliza.

¹⁷ Vizifosile siku nhatu hamwande, Paulo kawatanga hamwe walanguliza wa Chiyahudi. Viwaiting'hane, kawalongela, "Ndugu zangu Waisilaeli, ingawa sitendile chinhu chihile mwa wanhu wetu hebu vihendo viya vochihokele kwa wasaho zetu, nikala mfungwa uko Yelusalemu na kufungigwa kugaligwa mbaka isi ya Loma. ¹⁸ Viwakomeleze kuniuza, Walumi walonda kunilekelela kwaviya hawanifikile na chinhu chihile chochose chochilonda nikomigwe.

¹⁹ Mbali Wayahudi viwalemile, niwangilizigwa nikanhe lufaa kwa mfalume wa isi ya Loma, ingawa nabule mbuli ya kuwasitaka wanhu wangu. ²⁰ Lekamana nimulambani niwawone na kulonga na mweye, kwaviya nifungigwa minyololo kwa ichimu cha chiya chowochilolela wanhu wa Isilaeli."

²¹ Wawo wamulongela, "Cheye hachizahokela usenga wowose kulawa Yudeya kusonhela weye,

hebu habule ndugu yoyose kulawa kuja yezile na mbuli ya sambi hebu yalongile chinhu chihile kusonhela weye. ²² Mbali cholonda kuhulika magesa yako, kwaviya chivimanya kuwa chila hanhu wanhu wolonga vihile kusonhela bumbila jako.”

²³ Wapanga zuwa da kuiting'hana na Paulo, na wanhu wengi weza hanhu hoyakalile Paulo. Kwandusila imitondo mbaka ichigulogulo kawafambulila usenga wake kusonhela Ufalume wa Mulungu, kasang'hanila Malagilizo ya Mulungu yoyamwing'hile Musa na maandiko ya walotezi wa Mulungu, kageza kuwakwesa wamtogole Yesu. ²⁴ Wanhu wamwenga wayahuwila yaja yoyalongigwe, na wamwenga hawayahuwile. ²⁵ Viwakalile hawaitogolela, wasegela. Mbali Paulo kalonga, “Muhe Yelile kalonga vinogile na tati zetu kufosela mulomo wa Isaya, mulotezi wa Mulungu. ²⁶ Mulungu kalonga, ‘Hita na uwalongeles wanhu wano, Mwizategeleza na kutegeleza, mbali hamwizavimanya.

Mwizalola na kulola, mbali hamwizawona.

²⁷ Kwaviya mizoyo ya wanhu wano ni midala, na magutwi yawo wayasita, na meso yawo wafinya.

Bule ivo, meso yawo yezadaha kuwona, magutwi yawo yezadaha kuhulika, nzeweles zowo zizadaha kuvimanya, wodaha kunibwelela niye, na niye nizadaha kuwahonya.’ ”

²⁸ Maabaho Paulo kalonga, “Muvimanye kuwa mbuli ya Mulungu ya ulopozi igaligwa

kwa wanhu weli siyo Wayahudi. Nawo wezaitegeleza!" ²⁹ Paulo viyakomeze kulonga vino, Wayahudi wasegela, waiswela wenyewo kwa wenyewo. ³⁰ Kwa miyaka midi Paulo kakala kaye yoyapangile ye ye mwenyewo na kakala kowahokela wanhu wose wowezile kumulola. ³¹ Kapeta mbuli ya Ufalume wa Mulungu na kafundiza mbuli ya Mndewa Yesu Chilisito, kalonga kwa ugangamalo na kwa kuilegeha.

**Biblia Ching'hwele
The New Testament in Kwere**

copyright © 2014, 2019 The Word for the World and Pioneer Bible Translators

Language: Kwere

Translation by: Pioneer Bible Translators and The Word for the World

Contributor: Pioneer Bible Translators

For more information, visit pioneerbible.org or twftw.org

NT © 2014 Pioneer Bible Translators and The Word of the World; OT © 2019 Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

45889645-bcee-5a46-b79c-9beb4b49c6a0